

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Gehörs- och musicklära i musikesteters vardag och skolgång

– intervjustudie om hur den gymnasiala kursen "Gehörs- och musicklära"
möter dagens musikesteter

Zrinko Culjak

LAU370 Inriktning Musik

Handledare: Toivo Burlin

Examinator: Bengt Jacobsson

Rapportnummer: VT08 – 1193-7

Abstrakt

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Gehörs- och musiklära i musikesteters vardag och skolgång – intervjustudie om hur den gymnasiala kursen "Gehörs- och musiklära" möter dagens musikesteter.

Författare: Zrinko Culjak

Termin och år: VT 2008

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Toivo Burlin

Examinator: Bengt Jacobsson

Rapportnummer: VT08 – 1193-7

Nyckelord: Gehörs- och musiklära (GeMu), gymnasieskola, Digitala läro- och hjälpmedel, elevattityd.

Syfte:

Anledning till arbetet har varit att se hur dagens gymnasiala kurs GeMu (gehörs- och musiklära) möter dagens musikesteter. Hur detta möte sker har fler utgångspunkter som samhälls- och musikutveckling och elevattityd.

Huvudfrågor:

Hur ser dagens GEMU undervisning ut med hänsyn till läromedel, hjälpmedel och arbetssätt?
Hur resonerar eleverna kring kursen "Gehörs- och musiklära"?
Hur förbereds eleverna i kursen utifrån informations- och kommunikationsteknik inom framtida verksamhetsområde?

Metod:

Val av tillvägagångssätt har skett genom litteratursökning, intervjuer med lärare, elever och fd. elever. Litteratur har undersökts för att se hur den aktuella forskningen och läroplanen tar hänsyn till dagens musikesteter. Intervjuer och observationer har använts för att se hur det förhåller sig i den praktiska verksamheten.

Resultat:

Vid återknytning till mina forskningsfrågor kan jag dra slutsatsen utifrån lärarnas svar, att de erbjuder eleverna olika arbetssätt, verktyg och medier i kunskapssökandet som är relevanta i dagens samhälle och verksamhetsområde. Båda lärarna försöker i möte med sina elever att ta lärandes perspektiv och handleda dem i deras kunskapssökande som individer men också som grupp. Hur elever uppfattar och tillämpar det som finns i gehörs- och musiklära med hänsyn till deras svar, beror huvudsakligen mycket på vilken typ av musiktradition som är närvarande i deras vardagliga musicerande.

Betydelse för läraryrket:

Arbetet kan ge en fingervisning för lärare att oavsett vad som erbjuds eleverna i form av läromedel, hjälpmedel och arbetssätt, så är det av betydelse att lärare bör synliggöra tydligt sambandet mellan GeMu kursens innebörd i relation till elevernas praktiska musicerande och deras musikkultur.

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Innehållsförteckning	ii
1. Inledning	1
2. Syfte och forskningsfrågor	3
2.1 Syfte	3
2.2 Huvudsakliga forskningsfrågor	3
3. Bakgrund	4
3.1 Personliga utgångspunkter	4
3.2 Intresset för GeMu under den verksamhetsförlagda utbildningen, Vfu	5
3.3 Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94	5
3.4 Musikestetiska programmet – Gy2000:05	6
3.5 Datorhistorik i skolmiljö från 1970 - till 90-talet.....	6
3.6 Datorer och ITiS	7
3.7 Dagens samhälle och det nya lärandet	8
3.8 Sammanfattning	9
4. Teori	10
4.1 Lärandeteorier	10
4.1.1 Konstruktivism	10
4.1.2 Sociokulturell inriktning	11
4.1.3 Fenomenografi	12
4.2 Människans intelligens och sätt att minnas musik	13
4.2.1 De nio intelligenserna	13
4.2.2 Sätt att minnas musik	14
4.3 Gehörs- och musiklära som begrepp	15
4.3.1 Gehörslära	15
4.3.2 Musiklära	16
4.4 Populärkultur som begrepp	17
4.5 Sammanfattning	18
5. Metod	19
5.1 Observation	19
5.2 Intervjuer.....	19
5.3 Urval	20
5.4 Etiska övervägande	20
5.5 Genomförande	21
5.6 Medverkning och bortfall av undersökningsgrupp.....	21
5.7 Studiens tillförlitlighet	22
5.8 Reliabilitet.....	22
5.9 Validitet	23

6. Resultat	24
6.1 Observation	24
6.1.1 Skola A	24
6.1.2 Skola B	24
6.2 Intervjuer.....	25
6.2.1 Lärarintervjuer	25
6.2.2 Intervjuer med elever från årskurs ett.....	31
6.2.3 Intervjuer med elever i årskurs tre	34
6.2.4 Intervjuer med gamla elever	38
7. Diskussion	41
7.1 Resultat i förhållande av tidigare forskning	41
7.3 Förslag till fortsatt forskning	44
7.4 Avslutande ord.....	44
8. Källförteckning	46
Litteratur:.....	46
Rapporter:.....	47
9. Bilagor	48
Lärofrågor.....	48
Elevfrågor till årskurs ett och tre.....	49
Frågor till gamla elever.....	50
Digitala läro- och hjälpmedel som har angivits av respondenter	51
Kursplan i Gehörs och musikleära.....	54
Tillståndsmall och information	55

1. Inledning

Utifrån elevernas musikkultur, kommunikationsvärld och sätt att erfara världen, var möter dagens undervisning dagens elever i GeMu kurser?

Det jag vill undersöka med arbetet är att se hur gehörs- och musikleära (som är del av helheten) på musikestetiska programmet ser ut genom lärar- och elevperspektiv. Möter lärarna eleverna utifrån deras förutsättningar, deras sätt att kommunicera eller elevernas sätt att förhålla sig i dagens samhälle och verksamhetsområde? Eller är gehörs- och musikleära, som i mitt fall musikleäran var, en svårbegriplig, främmande och mödosam process men ett nödvändigt ont i förkovring?

Den kultur som elever har med sig från sina vardagliga liv finns närvarande även i skolmiljö. Skolan har idag bra inblick i ungdomars världar och kulturer men även förståelse om hur de erfar världen. Skolan som myndighet har en skyldighet att förstå sina elevers världar och förbereda dem för ett livslångt lärande. Men som en myndighet har skolan ett ansvar att tillhandahålla en bildning och en annan värld som är annorlunda elevers erfarenheter utanför skolmiljö. Den tyske kulturanalytikern Thomas Ziehe (enligt Sernhede, 2006) menar att skolan ska vara införstådd med sina elevers kulturer och världar men att skolans verksamhet bör ge dem något främmande som skapar en kontraerfarenhet till elevers personliga värld. Denna kontraerfarenhet ger eleverna en möjlighet att ta del av något som kanske inte ryms i deras vardag. Skolan som institution ger sina elever en stadig beprövad grund som inte ändras av nyhetens behag. Skolan må vara trög i sin utveckling att följa samhällets progression men det ger tid till reflektion och utvärdering om utveckling bör ske. Mellan elevernas och skolans värld måste skolan hitta en balans som gör den tillräckligt angelägen för att elever ska hitta till motivering och stimulans, vara i ömsesidig relation och se skolan som god ledare. Idag har skolan inte det kunskapsmonopol som den tidigare innehaft, med detta menar Thomas Ziehe att många individer söker kunskap och vägledning på andra håll och att skolan idag inte är den självklara institutionen som den en gång varit. Vidare nämner Thomas Ziehe enligt Sernhede (2006) nödvändigheten för dagens skola, ”till att bli en plats där de ungas verklighet tas på allvar och där samvaron kännetecknas av ett sökande efter kunskap med samma intensitet och hängivenhet som finns i populärkulturen” (s. 14).

Musikundervisningen i skolan har förändrats genom åren. I början hade sången den mest framträdande rollen i ämnet och det var inte förrän 1955 som ämnet fick namnet musik. Vidare kan nämnas att äldre kursplaner i musik alltid utgick från klassisk musik. Skaparna av de äldre kursplanerna värderade högt den klassiska musiken och gav inget utrymme för populärkulturen, dvs. populärmusiken sågs som ickevärdig i skolmiljö. Men i samband med kursplanen för grundskolan, Lgr 69, sker en öppning till popmusik men dock mer i ett teoretiskt undervisningssyfte. Detta är starten för populärkulturens möjlighet till en plats i dåvarande musikundervisning. Denna plats har successivt tagit mer utrymme och enligt Strandberg (2007) ”I kampen om vilken musik som skall användas i skapande verksamheter har riktningen mot nuet och den närliggande populärmusikens historia segrat” (s 352). Populärmusik ingår i begreppet populärkultur (se 4.4 för definition av populärkultur). Vidare nämner Strandberg i sin studie att normen i musikundervisning fortfarande är traditionella hjälpmedel som akustiska instrument men att de elektroniska idag är en del i elevernas musicerande. Dagens samhälle är mångkulturellt, internationaliserat, mer IT-baserat och mer

medieorienterat. Detta accentueras i läroplanen för de frivilliga skolformernas (Lpf 94) gemensamma uppgifter. Skolans uppdrag är bland annat att ”Eleverna skall också kunna orientera sig i en komplex verklighet med stort informationsflöde och snabb förändringstakt. Deras förmåga att finna, tillägna sig och använda ny kunskap blir därför viktig” (SKOLFS 2006:24, s 5).

I musikestetiska programmets (Gy2000:05) karaktär och uppbyggnad ges en samhällsbild ur ett estetiskt perspektiv, citatet lyder:

I våra dagar har musik utvecklats till ett uttrycksmedel för människor i många olika sammanhang. Ny teknik inom musikens område har inte bara förändrat instrument och inspelningstekniker utan även utvecklat ny musik. Musik har med sina mycket varierande uttrycksformer stor betydelse för unga människor i dagens samhälle. Musik har utvecklats från att vara enbart en ljudupplevelse till att omfatta flera estetiska uttrycksformer i samverkan (s 87).

”Ny teknik” i citatet ovan avser enligt mig digitala program, hjälpmedel eller verktyg alltså informations- och kommunikationstekniska instrument.

2. Syfte och forskningsfrågor

2.1 Syfte

Jag vill undersöka hur den nuvarande undervisningen i gehörs- och musicklära möter dagens musikesteter. Genom intervjuer med lärare och elever vill jag se hur de ser på GeMu kursens innehåll, relevans, läromedel och hjälpmedel, men även analysera elevernas uppfattning om kursen. Gamla elever kommer också intervjuas för att delge ett bakåtperspektiv i relation till deras nuvarande verksamhetsområde som musiker och musiklärare. Observation kommer att genomföras under en GeMu lektion på varje berörd skola för att se hur den praktiska verksamheten förefaller. Genom arbetet vill jag också bidra till ökad kunskap kring kursens betydelse och dess ämnesrelaterade IT verktyg.

2.2 Huvudsakliga forskningsfrågor

- Hur ser dagens GeMu undervisning ut, med hänsyn till läromedel, hjälpmedel och arbetssätt?
- Hur resonerar eleverna kring kursen "Gehörs- och musicklära"?
- Hur förbereds eleverna i dessa ämnen utifrån informations- och kommunikationsteknik inom framtida verksamhetsområde?

3. Bakgrund

3.1 Personliga utgångspunkter

Under många år såg jag musicerande (spel på instrument) som det primära, oberoende hur musikutövandet av det skapta har frambringats. Därefter kom musiklyssning (gehör och musikanalysering) och musikskapande (egna musikaliska tankar och idéer) på en god andra plats. Om det fanns tid över kastade jag lite sidoblickar åt musikkundandet (i detta fall musiklära) enbart för att se hur saker och ting förhöll sig, för att sedan göra snabb reträtt till det primära och sekundära. Denna rangordning av de fyra områdena var lag under mina tonår.

Någonstans vid 20 års ålder började jag ifrågasätta mitt system som gjorde mig begränsad som enbart gehörsmusiker. Detta ledde till ett sökande som resulterade i tre stycken folkhögskolevistelser med inriktning musik och slutligen musikhögskolan, med en avstickare däremellan som obehörig musiklärare på fyra år. Jag klarade inte av att på egen hand hitta balans mellan de fyra områden, så jag sökte hjälp. Under folkhögskoleperioden kom jag i kontakt med det fjärde området (musikläran) på allvar, som under många år innan, var som ett oönskat och försummat barn. Det fanns ett motstånd i början att omfamna musikläran mestadels för att jag inte kunde förhålla mig till det på ett korrekt sätt. Som klichén säger ”resten är historia”, jag fann under denna vistelse en balans mellan de fyra begreppen som fram till i dag är orubbad. Detta har i sin tur gjort mig till en bättre och lyhörd musiker utifrån mina förutsättningar och jag kan därför förstå elever i en liknande situation.

Idag, som musiklärarstuderande med bakåtperspektiv, ser jag tydligt de brister i musikundervisningen som fanns under min obligatoriska skolgång under andra hälften av 80-talet. Jag hade svårt att se logiken och sammanhanget med skolans musiklära i mitt eget musicerande. Det hade varit annorlunda om min musiklärare hade tagit mitt perspektiv, sett till min bakgrund och relation till musik. Den frivilliga skolgången bedrevs inte på musikestetiska programmet då den inte existerade vid det tillfället i min stad. Det är tveksamt om jag hade gått om den hade funnits eftersom jag ansåg mig ha en ”klar och mogen bild” om vad musik och musicering gick ut på, delvis p.g.a. att jag gjorde det som förväntades i de grupper som jag var aktiv i på fritiden. Idag, men även bakåt i tiden, har nya tillvägagångssätt att uttrycka sig musikaliskt kommit till. Många förknippar musiker med ett instrument och merparten av de aktiva oavsett om det handlar om amatör-, heltids-, frilans- eller blivande högskolestuderande musiker finns inom denna associerade bild. Musicering för mig, oavsett vilket instrument som används, är bara en del av en helhet där även lyssning, kunnande och skapande ingår.

3.2 Intresset för GeMu under den verksamhetsförlagda utbildningen, Vfu

VFU'n gav en väldigt bra inblick i hur det gymnasiala estetprogrammets verksamhet bedrevs, samt elevers attityder gentemot GeMu kursen. Det var här kursen "Gehörs- och musikleära" stack ut från de övriga ämnen i programmet. Det som blev intressant var elevers attityder gentemot kursen GeMu, som jag deltog i både som lärarstuderande och vikarie. Ett antal elever i de olika GeMu grupperna i årskurs två visade brister i gehör men framför allt stora brister i musikleära. Dessa var tillräckligt många för att skapa en reaktion hos mig och en undran till problemet. Vid de lektioner där jag vikarierade höll jag i både planering och genomföring, vilket gav mig en större inblick i hur det såg ut i dessa ämnen utifrån elevers kunskap, eller rättare sagt elevers kunskapsluckor.

Motsvarande brister i kunskap visade sig också finnas närvarande i ämnen som ensemblespel och sceniskt musikprojekt. De grundläggande kunskapsbristerna i gehör och musikleära hos ett antal elever påverkade gruppspelet negativt ur flera hänseenden. Dålig gruppdynamik, dålig samspeledynamik och dålig förberedelse resulterade i att vissa planerade moment för en specifik lektion inte hanns med och de i sin tur fick flyttas över till nästa lektion.

3.3 Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94

I Lpf 94's kapitel 1.2 tillskrivs de fria skolformernas huvuduppgift och uppdrag. Elever skall tillhandahållas kunskaper och även erbjudas förutsättningar i skolmiljö för tillägnning i sin kunskapsutveckling. Eleverna skall i sin skolgång erbjudas orientering i samhällets snabba förändringstakt och verklighetens mångfald. Eleverna skall ha insikt och förståelse av vad ny kunskap kan innebära i deras användning. I skolan skall eleverna individuellt och i grupp utveckla sin förmåga i problemlösning, ansvarstagande och initiativtagande. Ytterligare uppdrag hos skolan är att förbereda eleverna i ett internationellt perspektiv där kontakter mellan kulturer sker allt tätare (Lpf 94, s 5-6). I stycket "Kunskaper och lärande", skriver man vidare att undervisningen måste ske med olika kunskapsformer. Elevernas olika förutsättningar tillåter inte endast ett sätt att lära ut, utan måste anpassas utifrån de lärandes perspektiv. Eleverna skall ges möjlighet att utifrån deras förutsättningar stimuleras i arbetsuppgifter under skoltid (s 6). Avslutningsvis i kapitel 1.2 tillskrivs att den enskilda skolan skall granska och utvärdera sin verksamhet för kontinuerlig utveckling som svarar mot de uppställda målen (s 7).

Lärarens riktlinjer i möte med elever skall hänsyn tas till deras olika förutsättningar, behov, tankeförmåga och vilka erfarenheter de besitter. Eleverna skall få stöd i deras utveckling av språk och kommunikation. I undervisningen skall det råda balans mellan praktiska och teoretiska moment men även nyttjande av kunskap och erfarenhet inom arbets- och samhällsliv för främjande av elevernas lärande. Läraren skall tillsammans med eleverna planera undervisningen, men även ge möjlighet åt att eleverna prövar olika arbetssätt och arbetsformer. Eleverna skall ges möjlighet att ha inflytande i undervisningens olika aspekter dvs. arbetsprocedur, arbetsform och innehåll (Lpf 94, s 11-14).

Som pedagogisk ledare för skolan har rektorn ett särskilt ansvar att upplägg, innehåll och arbetsformer i undervisningen möter elevernas olika behov och förutsättningar. Eleverna skall ha tillgång till läromedel och handledning av god kvalitet samt erbjudas bl. a. dator och andra tekniska hjälpmedel för kunskapsutveckling och sökande under sin skolgång (s 16).

3.4 Musikestetiska programmet – Gy2000:05

I estetiska programmets program mål är skolans ansvar att alla elever efter fullföljd utbildning ska kunna ” använda informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet” (s 9). I musikestetiska programmets kursplan återfinns kursen ”Gehörs- och musiklära”. I kursens karaktär och uppbyggnad skall elever ”utveckla musikutövandet och det inre hörandet [gehöret] för att därmed lättare kunna förstå musikaliska skeenden” (s 88). Vidare ska elever utifrån kursmålen erbjudas grundläggande kunskaper i musikteoretiska begrepp och i gehörslära. Genom övningar ska de erbjudas till självständigt arbete för träning av gehöret. Efter avslutad kurs bör elever vara förtrogna med allmänna musikteoretiska begrepp och hur gehöret kan användas vid avlyssning och uppfattning av musik. Vidare bör eleverna vara insatta i hur musikens struktur och form genom avlyssning kan skildras (s 91).

3.5 Datorhistorik i skolmiljö från 1970 - till 90-talet

I slutet av 60-talet lades argument fram i en riksdagsmotion att datorintroduktion i skolan förr eller senare var en nödvändighet. 1973 inleddes en försöksverksamhet med datorn i skolan under överinseende av Skolöverstyrelsen (SÖ). Utvärderingen av försöket sammanställdes i slutrapporten, ”Datorn i skolan” som 1980 godkändes och blev Skolöverstyrelsens åtgärdsplan. Resultatet uppvisade att möjlighet fanns i användning av datorns funktionalitet bland lärare och elever. Under tio års försöksverksamhet användes datorn i stort sett enbart i ämnena matematik och NO. Syftet med datorn var att finna användningsområden i skolarbetet.

Under nästa årtionde fick datorn något mer utrymme i den obligatoriska skolan. I läroplan för grundskolan (Lgr 80) inkluderades datalära i ämnet matematik. Elever förväntades att ta del av datorns roll och användning i samhället, men även se datorn som tekniskt hjälpmedel och förstå dess funktionalitet. Datorns debut som obligatorisk i grundskolans undervisning initierades först 1984 som en följd av ett riksdagsbeslut. I beslutet inkluderades att varje elev under högstadietiden gavs 80 timmar undervisning i datalära, dvs. att undervisning skulle ske med och av datorer men också om dess ändamål. Ämnen som integrerades med datalära blev NO och matematik, som bidrog med de fysikaliska förklaringar så som uppbyggnad, programmering och funktionalitet. I samhällsorienterade ämnen fokuserade man istället på, vilka förutsättningar som kan skapas när datoranvändning integreras i samhället samt vilka konsekvenser detta får. Mellan åren 1988 och 1991 integrerades även språklärare, deras elever och datoranvändningen i undervisningen medan de praktiska och estetiska ämnena enbart hade en viss användning av datorer, detta p.g.a. de ämnesrelaterade programmets påbörjade utvecklingsfas.

1994 fick Skolverket i uppdrag att utveckla ett svenskt Internetbaserat skoldatanät. Myndigheten och dess nordiska motsvarighet ingick i ett deltagande för främjande av ett nordiskt sådant. Nätets tjänster var i första hand riktade till lärare. I uppdrag av den dåvarande regeringen bildades samma år Stiftelsen för Kunskaps- och kompetensutveckling (KK-stiftelsen) vars uppgift fortfarande är att stärka Sveriges konkurrenskraft. Det investerades 1,5 miljarder kronor i projektet "IT i skolan" (se 3.6). I projektet ingick olika former av utvecklingsarbete för skolväsendets många aspekter. 1994 blev året då skolutvecklingen kring dataanvändningen inleddes i en storskalig fas (Riis [red.], 2000, s 9-18).

3.6 Datorer och ITiS

Enligt Gårdare (1992) så kan den datorstödda undervisningen underlätta elevernas inlärningsprocess. Ett exempel som han lyfter fram är musikprogram som har flera funktioner där bild, ljud och text integreras och det gör lättare för användaren att se ett sammanhang. Detta i sin tur menar Stewe Gårdare erbjuder eleverna ett laborativt alternativ i deras inlärningsarbete. Genom datorns olika funktioner erbjuds det visuella (synliga) genom dataskärm, det auditiva (hörbara) genom datorns högtalare eller användning av hörlurar som kan anslutas. Datorn ger eleverna en möjlighet att inte enbart jobba individuellt, i egen takt, utan också möjligheten att arbeta ostört. Elevers användning av datorstödda musikprogram skapar ett ytterligare arbetssätt utöver deras huvudinstrument vid inläring, skapande och bearbetning av musik (37-38).

Myndigheten för skolutveckling har bland annat i uppdrag att kontinuerligt utvärdera och komplettera strategier för IT i skolan (ITiS). Ett av åliggandets syfte, som har nationell prioritering, är att tillhandahålla metoder och främjandet av IT-användning i skolor. Nedan kommer ett antal strategier, genom mina egna komprimerade formuleringar, att lyftas fram i olika perspektiv som behandlas i rapporten (2003).

- På grund av samhällets förändringstakt och medieutveckling ska elever erbjudas av skolan goda kunskaper i IT för förberedelse i nutida och framtida möten i arbetslivet.
- Varje svensk elev skall oavsett sin bakgrund, familjeförhållanden eller miljö ha grundläggande kunskaper i IT.
- Skolan ska tillgodose elevers olika förutsättningar och behov. Genom användning av IT ges elever nya men även relevanta metoder, läromedel och material i deras skolgång.
- Dagens Internetanvändning öppnar upp enorma möjligheter för klassrummet att kommunicera med omvärlden på nära och långt håll oavsett nationell tillhörighet, språk och kultur.
- IT verktyg kan effektivisera skolverksamhetens många områden så som administration, lokal resultat- och närvarouppföljning m.m.

3.7 Dagens samhälle och det nya lärandet

Under 1990-talet genomgick skola och utbildning omfattande förändringar där beslut om verksamhet flyttades från nationell (central) till kommunal nivå. Decentraliseringen (kommunaliseringen) innebar att skolor i högre grad kunde påverka villkor och utveckling av deras skoluppdrag och musiklektörer fick, på gott och ont, nya arbetsuppgifter genom större ansvar vid formulering och utvärdering av undervisningen. I samma andetag pågick en medie- och musikutveckling som skulle förändra villkoren för musikundervisning (Hähnel, Sandberg & Ödman (red.), 1996, s 1).

De nya villkoren för musikundervisningen, som är delvis relevanta i arbetet, ges de nya pedagogiska hjälpmedel dvs. den datorstödda undervisningen. Jörgen Lindh (1997) preciserar begreppet datorstödd undervisning som ”en undervisning där datorn används som hjälpmedel med avsikt att skapa en bra pedagogisk miljö” (s 51). Datorn kan idag sättas i samma grupp av andra hjälpmedel som miniräknare, videoapparater och penna som sedan tidigare har haft sin naturliga plats i skolan (s 51). Det som skiljer dem åt ligger i deras effektivitet som hjälpmedel. Lindh (1997) menar att ”deras påverkan på undervisningen varierar i grad och uppvisar olika former” (s 51).

Människan har inte större hjärnkapacitet nu än vad den hade för exempelvis tvåhundra år sedan (man kan gå ännu längre tillbaka i tiden) att insamla lärdom eller information. Hjärnan är vad den är, på gott och ont, men där människan är begränsad har hon kunnat skapa verktyg och hjälpmedel som har varit nödvändiga i hennes samtid. Det som istället skall belysas är lärandets föränderliga karaktär. Roger Säljö (Säljö & Linderoth (red.), 2002) skriver bland annat att ”en teknisk och social revolution av det slag som utmärkte föregående århundrade [1900-talet], måste också innebära att såväl människors *sätt* att lära som *vad* hon lär sig förändras i olika avseenden” (s 14). Vare sig man är bibliotekarie, läkare eller lantbrukare så har mycket av de tidigare manuella arbetsmomenten ersatts av modernare varianter. Dessa verktyg har underlättat och förenklat människans kunskapsutveckling. Bokmediet är ett exempel på ett hjälpmedel som har använts väldigt länge och som fortfarande är lika aktuell som förr i tiden. En nyare informationsteknik för lagring av texter och bilder är informations- och kommunikationsteknik, IKT. Detta nya redskap är väletablerat i dagens samhälle och dess förespråkare har okritiskt missionerat för IKT’s betydelse. Det som ska nämnas är att skolan är en utsatt plats för dess förespråkare som ser utbildningsområden som en av deras viktigaste marknader. Vidare kan nämnas att informations- och kommunikationstekniken inte har utvecklats för skolans utveckling eller lärande. Det är samhällets andra behov av teknisk utvecklingen som har varit den primära utgångspunkten. Denna koppling med skolans värld är konstruerad i efterhand. Men nu när IKT finns närvarande i samhällets många verksamhetsområden, på vilket sätt ska skolan bedriva sin verksamhet med detta hjälpmedel, som utmanar den traditionella undervisningen och invanda kunskapsmönster (Säljö & Linderoth (red.), 2002, s 13-21)?

Dagens elevgeneration möter en komplex verklighet där snabba förändringar och informationsflödet är stort. Gårdagens skolverksamhet förberedde eleverna till ett givet yrkesliv medan dagens skolor har en annan roll där eleverna förbereds för ett livslångt lärande. Samhälls- och yrkesutvecklingen ställer nya krav på elever men även på lärare. Eleverna kommer i sina framtida verksamhetsområden möta en komplex verklighet som med stor sannolikhet innefattas av internationalisering, mångkulturalitet och snabbare uppdateringar och förändringar i yrket. Skolor ställs inför nya dilemman när dess verksamhet

och dess starka struktur, ständigt påverkas eller utsätts av samhällsförändringens olika aspekter (Folkesson, Lendahls Rosendahl, Längsjö, & Rönnerman, 2004, 43-46).

3.8 Sammanfattning

I detta kapitel redovisas mina personliga utgångspunkter och intresset för GeMu kursen under min verksamhetsförlagda utbildning, som ligger till grund för detta arbete.

Vidare redovisas den aktuella övergripande kursplanen för den frivilliga skolformen (Lpf 94) som gör tydligt skolans och lärarens roll och skyldighet gentemot eleverna. I det aktuella musikestetiska programets kursplan (Gy 2000:5) redovisas GeMu kursens karaktär och uppbyggnad.

Ytterligare presenteras datorns historia och roll i skolmiljö, vad datorstödd musikundervisning har för betydelse för inlärningsprocessen, myndigheten för skolutvecklingens uppdrag angående IT i skolan, dagens samhällsutveckling och hur detta i sin tur påverkar lärandet.

4. Teori

Som musiker är jag medveten om att inläring sker på flera olika sätt, beroende på vad som övas för tillfället. Den individuella övningen är väldigt viktig för utveckling av musikerns tekniska förmåga att hantera. Övningen kan många gånger bli monotont och därför är det viktigt att finna variation i såväl inläring och som utveckling. Som musiker eller musikelev är man beroende av att kunna uttrycka sig i musikens språk och skrift, när man möter andra inom samma verksamhet, men också att känna samhörighet till den kultur man är del av.

Här presenteras en grov överblick gällande de tre lärandeteorier, som finns i dagens svenska pedagogiska och didaktiska forskning. Teorierna finns även representerade inom andra områden, så som psykologi och sociologi.

Eftersom fokus i detta arbete ligger på människan tar jag flyktigt upp hur man som människa bearbetar det som man erfar, utifrån Howard Gardners teori om människans intelligens. Mer ingående ges förklaring till vad musikpsykologins forskning anser som olika sätt att minnas musik.

Som avslutning i detta kapitel ges definition av begreppen gehörslära, musiklära och populärkultur.

4.1 Lärandeteorier

Det gemensamma för teorierna, med hänsyn till lärarens roll, är att hörsamma eleven och även att kunna förstå hur han eller hon tänker och skapar insikt. Eleven bör ges tillfällen att på egen hand reflektera och att vara delaktig i möten med andra. Det som skiljer teorierna åt är deras olika utgångspunkter och de har var och en enligt Claesson (2002) vunnit mark i vissa ämnen, ”konstruktivismen i NO-ämnena, den sociokulturella inriktningen i språk- och modersmålsundervisningen och fenomenografin i matematiken” (s 115).

4.1.1 Konstruktivism

Konstruktivismens fokus är hur människors skapande sker genom deras egna sätt att erfara världen genom vad som uppfattas som verklighet. Den här teorins intresse är först och främst elevens individuella arbete i skolan. Med detta menas att elever skall uppmuntras och stöttas i deras självständiga arbete och kunskapssökande men även ges stöd till elevers uppbyggnad av självförtroende (Claesson, 2002, s 38).

Konstruktivismens sju viktigaste punkter för lärarledd klassundervisning enligt Claesson (2002) sammanfattas nedan, där den första punkten anses vara överordnad och den mest betydelsefulla.

1. uppmuntra och acceptera elevers självständighet och initiativ.
2. tillåta elevers svar att dominera en lektion.

3. använda rådata, interaktiva läromedel m.m.
4. engagera elever i experiment som kan vara motsägelsefulla och diskutera dem.
5. ta reda på hur elever uppfattar undervisningsinnehållet innan de delar med sig av sin egen förståelse.
6. engagera elever i dialoger, såväl med varandra som med läraren.
7. uppmuntra elever att reflektera över det de lärt sig (s 27-28).

I undervisning är det av betydelse att eleverna uppmuntras av läraren, men också att de får möjlighet att ifrågasätta lärarens resonemang kring exempelvis förklaringar eller påståenden. Läraren bör också visa intresse och engagemang för elevers resonemang och tankar oavsett om de i relation till etablerade kunskaper är felaktiga eller korrekta.

Som tidigare nämnt är konstruktivismens intresse hur människor i en medvetandeprocess skapar sin egen bild av världen. Forskaren Jean Piaget anses vara huvudperson bakom denna lärandeteori och hans idéer kring tänkandet har följts upp av flera andra forskare. Tänkandet kan delas in i flera stadier, där elevens ålder är viktig för när lämplig undervisning kring ett fenomen ska ske, alltså när eleven är mogen. Andra forskare inom teorin lägger istället större vikt på vad lärarens primära uppgift bör vara, dvs. att ta del av elevens aktuella resonemang. När läraren vet hur eleven skapar sin verklighet, först då har läraren möjlighet att gå vidare med andra uppgifter eller utmaningar som för eleven vidare i sin utveckling (s 25-26).

Lärare som arbetar utifrån det konstruktivistiska perspektivet i undervisningen måste därför ta del av alla elevers egen verklighet, vilket kan vara problemfyllt med hänsyn till den mängd elever som läraren har att bistå i en klass (s 27-28).

4.1.2 Sociokulturell inriktning

Inom den sociokulturella forskningen finns det olika betoningar och riktningar kring lärandet. Den gemensamma utgångspunkten är människors plats i samhället, alltså att individen är en del av sin sociala miljö. Språk och kommunikation lyfts fram som grundvillkor för människors lärande, tänkande och utveckling. Att detta sker genom interaktion, deltagande och samarbete mellan människor anser man vara helt avgörande (Dysthe, 2003, s 32, 48).

Sex centrala aspekter av det sociokulturella perspektivet på lärande som accentueras av Dysthe (2003, s 42):

1. **Lärande är situerat** (elevens lärande är invävt i historisk och kulturell kontext).
2. **Lärande är huvudsakligen socialt** (elevens lärande sker oftast i möte med andra människor).
3. **Lärande är distribuerat** (elevens olika kunskaper inom samma eller olika områden bidrar till gruppens sammanlagda kunskap).
4. **Lärande är medierat** (via psykiska och fysiska redskap sker förmedling av elevens lärande där språket lyfts fram som det viktigaste redskapet).
5. **Språket är grundläggande i läroprocesserna** (genom språket och kommunikationen förmedlas länken till och från omgivningen).

6. **Lärande är deltagande i en praxisgemenskap** (deltagande i gemenskap främjar elevens lärande som exponeras av andras kunskaper och färdigheter. Ju mer tid som eleven tillbringar i detta deltagande desto mer blir han/hon en del av gemenskapen).

Begreppet *närmaste utvecklingszonen* är framtaget av Leo Vygotskij som betraktas vara huvudperson bakom den sociokulturella inriktningen. Han förklarar (enligt Säljö, 2000) hur människors lärande och utveckling skall betraktas utifrån begreppet.

Vygotsky definierade denna utvecklingszon som 'avståndet' mellan vad en individ kan prestera ensam och utan stöd å ena sidan, och vad man kan prestera "under en vuxens ledning eller i samarbete med mer kapabla kamrater" (1978, s 86, min översättning) å den andra sidan... Med litet [sic] handledning eller assistans i omgivningen kan vi ofta lösa problem som vi skulle ha svårt att klara av på egen hand (s 120).

Säljö förklarar vidare detta begrepps syfte, som en stegvis process där man i början saknar vana i praktiken att använda verktyget och vad det syftar till. Vid nästa steg används verktyget med närvarande kompetent handledning. Därefter har man användningskunskap och förståelse till verktygets användningssyfte i ett mer självständigt arbete. Som sista steg har man kunskap om när och hur verktyget skall användas på egen hand (2000, s 124).

4.1.3 Fenomenografi

Fenomenografin är den yngsta av de teorier som nämns i detta arbete. Den skapades under 70-talet vid Göteborgs pedagogiska institut under ledning av Ference Marton och hans forskningsgrupp. Fenomenografins utgångsläge är att inta den lärandes perspektiv och förstå dennes förutsättningar. Med detta menas att lärarens roll är att förstå, hur elever tänker och att de i mötet med elever bör använda sig av korrekta tillvägagångssätt. Läraren skall även påvisa elevernas olika varianter av ett fenomen, detta ger eleverna möjlighet att ta del av andra elevers perspektiv i undervisningen och på så sätt skapas fler sätt att tänka och förhålla sig till ett fenomen (Claesson, 2002, s 36-38).

Ingrid Pramling Samuelsson har gjort ett försök att omvandla de fenomenografiska teorierna till en praktisk undervisning. Dessa punkter är formade mot förskolan men jag finner dem också applicerbara mot grundskolan och gymnasiet. Nedan sammanfattar Claesson (2002) Samuelssons grundläggande punkter i en fenomenografiskt inspirerad undervisning:

1. Som pedagog ska man ha kunskap om hur barn [elever] tänker.
2. Utveckla metodiskt kunnande. Planera det man vill att barn [elever] ska uppfatta eller förstå av sin omvärld. Ta reda på barns [elevers] idéer genom samtal, drama, lek teckningar m.m. Skapa situationer omkring vilka barn [elever] kan tänka eller fundera. Dokumentera med utgångspunkt i barns [elevers] idéer för att sedan ha möjlighet att utvärdera. Gör osynliga fenomen synliga. Arbeta på olika nivåer, dvs. ibland riktas uppmärksamhet mot innehållet, ibland mot inlärandet och ibland mot strukturen.
3. Barn [elever] lär av varandra.
4. Att få barn [elever] att tänka och reflektera i konkreta situationer.
5. Pedagogen exponerar barns [elevers] olika sätt att tänka och gör det till undervisningsinnehåll.

6. Barn [elever] involveras i aktiviteter som direkt påverkar dem i deras möjligheter att utveckla förståelse, genom t.ex. material, situationer, lekar, berättelser m.m. (37).

Genom att inta den lärandes perspektiv ges läraren två sätt att möta sina elever i form av *den första ordningens perspektiv* och *den andra ordningens perspektiv*. Ference Marton och Shirley Booth (Marton & Booth, 2000) förklarar att lärare bör inta båda perspektiven för skapande av bra undervisning (154-156).

- **Den första ordningens perspektiv**, syftar till lärandes sätt att erfara världen exempelvis om situationer och om påståenden. I detta perspektiv sätts den lärandes egna erfarenheter i relation till exempelvis etablerade kunskaper eller påståenden. Här har lärare möjlighet att följa upp den lärandes framsteg och färdighet i förhållande till undervisningens syfte och mål.
- **Den andra ordningens perspektiv**, syftar mer till den lärandes bakomliggande orsaker till det erfarna. Utifrån detta perspektiv kan läraren ta reda på den lärandes rätta eller felaktiga uppfattning och analysera de svar som givits. Detta synliggör för lärare om dennes elever och vart de står utvecklings- och kunskapsmässigt samt hur lärare kan skapa bättre förutsättningar för elevernas lärande i undervisningen.

4.2 Människans intelligens och sätt att minnas musik

Teorin kring de mänskliga intelligenserna uppvisas här enbart för att visa mer en allmän bild av hur människor har olika tillvägagångssätt (användning av sinnen och organ) och förutsättningar (biologiska, neurologiska och kulturella) vid bearbetning av det de erfar. Den teori som presenteras är ingen norm och inte den enda teorin som vill förklara det mänskliga intellektet. I relationen till mitt eget arbete kommer jag mer ingående att använda mig av musikpsykologins forskning kring de fyra sätten att minnas musik.

4.2.1 De nio intelligenserna

Howard Gardner (1994) har teoretiskt definierat de mänskliga intelligenserna till sju stycken: lingvistisk-språklig, logisk-matematisk, spatial (förmåga till rumsliga dimensioner), kinestetisk-kroppslig, musikalisk (förmåga till musikens olika sammanhang), interpersonell (förmåga till olika sociala sammanhang), intrapersonell (förmåga till självinsikt). Ytterligare två intelligenser har tillkommit från Gardner sedan bokens tredje upplaga och de är inhämtade från Sven-Gunnar Furmarks (2007) arbete vid namn, Upplevelsebaserat lärande. De tillkomna är: naturalistisk (förståelse och förmåga till naturens och levande varelsers olika sammanhang) och existentiell (förmåga att förstå livets mening genom olika perspektiv och skeende) (s 40-42).

Enligt Gardner (1994) anser han själv att hans teori enbart är en beskrivande vetenskaplig konstruktion och att intelligenserna inte är fysiskt verifierbara, och menar vidare att hans val av ordet intelligens i teorin, som har fått kritik från andra forskare, är enbart en bekväm etikett på ett fenomen. Andra ord som kan ersätta ordet intelligens är förmåga, begåvning eller fallenhet (s XIX, 63).

Det finns ett samspel mellan intelligenser och domäner, det sista syftar till exempelvis verksamhetsområden som är närliggande verksamheten som man har begåvning i. Gardner menar att

En person som har musikalisk intelligens dras ofta till den domän som innefattar musik, och kan bli mycket kompetent inom denna. Men för att bemästra den domän där musikaliska prestationer utförs krävs det flera intelligenser än den rent musikaliska (t.ex. kroppslig-kinestetisk och personlig intelligens). Musikalisk intelligens kan likaså tillämpas inom domäner utanför den musikaliska (t.ex. inom dans eller reklam) (s XVI).

För att möta elevers olika tillvägagångssätt (intelligenser) i bearbetning och inläring av kunskap hävdar Lovdal (2007) att läraren måste vara införstådd i hur eleverna går tillväga. Människors olika sätt att införskaffa kunskap kan ske genom alla, flera eller några intelligenser beroende på närvaron av stimulering och uppmuntring, men även genom ärftlighet och omgivning (s 13). Lovdal visar hur flera intelligenser kan användas samtidigt i en musikers utövning: ”Till exempel använder en pianist oftast både sin kroppsliga, intrapersonella, musikaliska samt även sin auditiva, interpersonella och visuella intelligens när han/hon spelar ett stycke” (s 13).

4.2.2 Sätt att minnas musik

Lars Lilliestam ger sin förklaring av musikpsykologins forskning angående de fyra sätten att minnas musik (1995, s 45-51).

- **Auditivt minne**, betyder att man genom gehör/hörsel minns på vilket sätt det uppfattade (dvs. melodier, form, attityd, sång m.m.) klingar. Beroende vilket instrument som musikern spelar kan denne sedan ur minnet med hjälp av gehöret rekonstruera det uppfattade genom sitt instrument eller rösten.
- **Visuellt minne**, betyder att man minns något med hjälp av synen. Utifrån fingerpositioner, handgreppslägen och instrumentets konstruktion minns man hur ackord, skalor, melodier, tonintervaller m.m. Detta kan visualiseras, exempelvis som ett geometriskt mönster, tabulaturskrift eller greppdiagram. För musiker som använder rösten (dvs. sångare) har det visuella minnet inte samma betydelse som för musiker som använder, exempelvis piano, saxofon eller gitarr eftersom de inte kan se instrumentet dvs. sina stämband. Sångare använder sig mer av geometriska figurer som kan likställas med, exempelvis att minnas sifferkombinationen 1235789 på mobiltelefon till ett Z eller en melodifras som påminner om en sicksack form.
- **Kinestetiskt minne och taktilt minne**, är två sätt att minnas men i praktiken omöjliga att skilja åt eftersom det förstnämnda betyder motoriskt minne och det andra innebär beröringsminne. Dessa två syftar till att man minns på vilket sätt det känns vid musicerande och när instrumentet används. Förutom användning av fingrar så aktiveras även andra kroppsdelar som exempelvis ben, fötter eller armar vid spelande. Vid användning av dessa två minnen behöver man efter upprepade övningar inte konstant titta på fingrarna eller händernas placering på instrumentet. När man har memorerat eller inprogrammerat detta kan man utifrån minnena orientera sig på instrumentet och minnas avstånd, grepp, finger- och handrörelser. Vid fortsatt

musicerande blir det så småningom naturliga utgångspunkter, men även automatiserad motorik som gör att mindre tid ägnas åt att medvetet tänka på exempelvis fingerrörelser eller placering.

- **Verbalt minne**, innebär att man sätter ord på det som ska minnas. Förutom etablerade musikbegrepp som tonnamn eller ackordbeteckningar så kan musiker även skapa egna verbala minnen genom att namnge låtar, musikaliska teman eller utgå från ljudhändelser. Det sistnämnda är exempelvis ljudhärkning av rytmer, trumvirvel eller ljud som är av icke-språklig karaktär.

Gehörsmusiker som inte kan noter är dessa fyra minnen de enda möjliga sätten att minnas musik men minnena kan även användas vid noterad musik. Trots liten forskning om hur det går till vid att minnas anser Lilliestam (1995) att de olika sätten att minnas används på ett komplext vis i en sammankoppling, ”många musiker har erfarenheten att när man hör en låt kan man ibland både känna och `se` för sig själv hur musiken ska realiseras på det instrument man spelar” (s 49).

4.3 Gehörs- och musicklära som begrepp

Här presenteras förtydligande av vad gehörslära och musicklära i korta drag innebär. Begreppet musikteori kommer också att redovisas här för att förklara förhållandet till musickläran.

4.3.1 Gehörslära

I Sohlmans lexikon förklaras begreppet gehör som en förmåga att via hörseln kunna uppfatta, memorera och förtrogenhet till musikalisk struktur (form, klanger, tonintervaller, tonhöjder, melodiska förlopp m.m.) som sedan återges på konkret vis. Identifiering av tonhöjd anses vara den viktigaste faktorn för gehöret. Å ena sidan avses begreppet vara förknippat med musiklyssning och musikutövning, å andra sidan kan gehöret också förklaras utifrån tonpsykologin och hörselorganet som en diskriminationsförmåga, alltså att via gehöret kunna urskilja små skillnader i tonhöjd, tidsvärden och ljudstyrkor (1976, s 82).

Diskriminationsförmågan enligt Sohlmans lexikon, avser två olika gehörsförmågor för att uppfatta tonhöjdsfaktorn:

- **Relativt gehör** innebär, ”förmågan att uppfatta tonhöjdsrelationer (förhållande mellan ”tonplatser”) utan att fördenskull kunna identifiera deras absoluta tonhöjd” (1976, s 83).
- **Absolut gehör** innebär, ”förmågan att utan hjälpmedel kunna identifiera, föreställa sig och reproducera en bestämd absolut tonhöjd” (1975, s 24).

Inläring via gehöret kan, enligt Sohlmans lexikon, grupperas in i två stycken huvudtyper med utgångspunkterna urskiljning, identifiering och reproduktion. Kombinationen av dessa två huvudtyper av gehör undanröjer många hinder för den enskilde musikern om denne enbart skulle vara förtrogen med en av dem (1976, s 82).

1. **Gehör av typ 1**, syftar till att använda enbart uppövad lyhördhet vid reproduktion av repertoar, korrekt musikaliskt språk, musikstilens karaktär och dialekt. Denna typ av gehör behöver inte grundas på musikteoretiska begrepp eller terminologier, utan är mer en spontan tillämpning. Gehörsanvändning sätts i samband med begreppet *gehörstradering* (muntlig överföring) som är och har varit dominerande i folkmusik, utomeuropeisk konstmusik samt i många populärmusikgenrer.
2. **Gehör av typ 2**, syftar till medveten gehörsinläring och övning utifrån notläsningsförmåga. Användning av denna typ ger möjlighet att ta del av andra och fler musikstilar än den som individen är uppvuxen med. Men enbart om individen ifråga finner att den nedtecknade musiken överensstämmer med dennes musikgrammatik.

Genom användning av gehöret anser Lilliestam (1995) att man genom lyssning spelar, skapar, återger eller memorerar musiken utan att ta hjälp av skrift, exempelvis notsystem. Gehörsbaserad musisering är en praktisk papperslös verksamhet men dock ej teorilös. Kunskap och musikteori existerar i gehörsbaserad musik, men enbart genom muntlig tradition (s 2).

Gehörslära innebär att förbättra det musikaliska gehöret genom metoder som har en pedagogisk utgångspunkt. Inom gehörsläran är melodi, harmonik och rytmik det som oftast ägnas mest tid åt. I Sohlmans lexikon (1976) tillskrivs tre viktiga moment i gehörslära (s 83-84).

1. **Förmåga till medvetet lyssnande**, (övas på fler olika sätt genom härmning, notering av det avlyssnade och genom verbal beskrivning).
2. **Notläsningsförmågan**, (avser övning i att avläsa notskrift utifrån rösten eller tanken).
3. **Gehörsspel och improvisation**, (avser praktisk övning eller utförande som är i förtrogenhet med musikstilars grundläggande karaktärsdrag).

4.3.2 Musiklära

Musikläran står för analysering och förklaring av musikens olika händelseförlopp genom teoretiserad skriftkultur, dvs. allting som förklaras i skrift och teori ska kunna sättas i praktisk användning (Lilliestam, 1995).

I Sohlmans lexikon (1977) förklaras musikteori både som en teoretisk och praktisk användning. Men musikteori har genom åren haft olika tonvikt på dessa två användningsområden beroende på trenden som varit aktuell (s 650-651). Musikteori är ett samlingsbegrepp för olika läror och utifrån Sohlmans lexikon ger jag egna enkla sammanfattningar av inte alla, men många läror som ingår i musikteori.

- **Musiklära**, som definition återfinns inte i Sohlmans lexikon. Därför använder jag mig av Lilliestams (1995) förklaring där han menar att musikläran är praktisk användning av musikteori.
- **Gehörslära**, se 4.3.1.

- **Harmonilära**, syftar till ackordens uppbyggnad och hur klanger låter i dur/moll tonalitet. I denna lära återfinns även rytm, analys, harmoniska förlopp och samklanger, alltså flerstämmighet (tre eller flera melodier som används samtidigt) (1976, s 338-339).
- **Satslära**, innebär hur begreppets normer bör tillämpas vid stämföring, intervall- och ackordanvändning i flerstämmighet (1979, s 281).
- **Formlära**, förklarar systematiskt och historisk-systematiskt hur karaktär och uppbyggnad av musikverk ter sig (1975, s 641).
- **Rytmklära**, syftar på summan av tonernas längd och pauser som anger takt eller puls. Denna kombination skapar en känsla av rytm (1979, s 248).
- **Melodilära**, syftar till hur toners värden, klang, intervall, höjder och rörelse ter sig i förhållande till andra toner (1977, s 489).
- **Kontrapunkt**, innebär att man använder en speciell teknik vid sammansättning av enskilda melodier till en flerstämmig komposition (1977, s 158).
- **Improvisationslära**, syftar till hur man för stunden oförberett improviserar/komponerar musik för stunden vid komposition eller framförande av musikverk (1976, s 547-548).
- **Funktionslära**, innebär hur de enskilda toners och ackordens (flera toner) funktion är i förhållande till system, tonalitet och tonarter (1976, s 21).
- **Tonalitet**, syftar till exempelvis en skalas toner och vad deras enskilda uppgift är i relation till andra toner inom skalan (1979, s 645).
- **Stilanalys**, innebär att man ska kunna praktiskt vara förtrogen och teoretiskt förklara ett musikverks tonalitet, harmonik, rytm, melodik, form, klangfärg och tematik (1979, s 470).
- **Notskrift**, skapades i första hand för bevaring och utbyte av musikverk i nedtecknad form. Andra syften är att spela ett nytt verk utan att involvera gehöret innan eller få en överblick av musikaliska händelseförlopp. Skriften som åsyftas här är den traditionella västerländska notskriften som har varit och är den dominerande skriften inom västerländsk musikpraxis (1977, s 759).

4.4 Populärkultur som begrepp

Jag har inte för avsikt att ge någon komplett bild av vad begreppet innebär, utan mera knyta an till elevrespondenternas musikkultur och vad de själva utifrån deras svar, anser vara matnyttigt i GeMu-kursen. Skolan idag har inte det kunskapsmonopol som den tidigare innehavt och att elever idag också kan finna kunskap på annat håll. Min uppfattning utifrån elevernas svar gällande notskriften, som är den dominerande skriften i västerländsk musikpraxis, är det just denna skrift som det ägnas minst tid åt eller inte alls i deras vardagliga musicerande. Därför anser jag att deras musikkultur präglar deras val av en annan typ av skrift än notskriften samt deras gehör vid inläring och spelande. Med hänsyn till denna inledning upplever jag att begreppet populärkultur, men framförallt populärmusik, bör ges utrymme i detta arbete för att förklara elevers musikkultur i förhållande till deras skolgång.

Begreppet populärkultur är enligt Magnus Persson (Persson (red.), 2000) "... omstritt och motsägelsefullt" (s 22). Ordet populär kan betyda både positiva och negativa egenskaper

beroende på vem som använder ordet och i vilken kontext det sker i. Persson anser att det är värdeladdat eftersom de positiva egenskaperna av ordet populär, är något som uppskattas av en stor skara människor. Medan den negativa synen på populärkultur sätts i samband med trivial- och skräpkultur. Populärkulturen förknippas vanligen med massmedier, varav det sistnämnda ingår i masskulturen, vilket i sin tur är starkt knutet till det moderna samhället och dess utveckling (s 22-23). Persson ger fyra exempel som han anser ingår i populärkulturen, ”Det är såporeror och seriemagasin, kioskdeckare och rockmusik” (s 22).

Populärkulturens motsats kännetecknas av den s.k. högkulturen eller finkulturen där bl. a. den västerländska konstmusiken ingår, dvs. den klassiska musiken. Persson (2000) menar att ”Shakespeare och opera [klassik musik], idag nästan stereotypa symboler för högkultur, var under en lång tid både elitkultur och populärkultur” (s 24).

Populärkulturens uttryck är mestadels muntliga och där återfinns exempelvis rockmusik och jazz, för att nämna några populärmusikstilar. Lilliestam (1995) säger att ”den absoluta merparten av världens musik är gehörsmusik. Det betyder att de har skapats, spelats, spridits och lagrats i minnet utan hjälp av noter... Populärmusiken är huvudsakligen gehörsmusik, men dess krönikörer är oftast intresserade av artister, stilar och genrer och ungdomskulturer än av musiken i sig” (s 1). Men vidare nämner Lilliestam att rockmusiken (populärmusik) förutom att vara huvudsakligen gehörsbaserad, så existerar den också ”i en utpräglad skriftkultur” (s 129). Vad Lilliestam syftar med den föregående meningen är att rockmusik skapas med gehör men översätts eller sprids via sångböcker i form av noter och andra musikskrifter. Han poängterar att detta sker i första hand via ”fonogram och levande framföranden” (s 131).

Som tidigare nämnts är populärmusik i motsatsställning till den västerländska konstmusiken. Det sistnämnda är präglad av notcentrering, alltså att man vid reflektion av musik har notskrift och noterad musik som utgångspunkt. För den västerländska musikkulturen är notskriften fortfarande avgörande och har en fundamental roll. Vidare skriver Lilliestam (1995) att ”Notskrift är också en av de viktigaste förutsättningarna för de mycket stora musikaliska verk som ingår i den västerländska konstmusiken. Utan noter inga symfonier, inga operor, inga stråkkvartetter” (s 3).

4.5 Sammanfattning

I detta avsnitt beskrivs tre lärandeteorier och deras olika fokusering kring lärandet. Teorin om människans intellekt och olika sätt att minnas musik förklarar hur människan kan erfara världen och hur man kan komma ihåg musik genom fyra sätt. Gehörslära, musiklära och populärkultur ges förklaring av begreppens innebörd.

5. Metod

I detta kapitel redogörs mina metoder av det insamlade materialet vid möte med lärare, elever och gamla elever. Observation som det ena, var vid klassundervisning i gehörs- och musicklära. Det andra var intervjuer med lärare, elever och gamla elever. Undersökningen genom intervjuer och observationer var ett försök i att visa hur undervisningen i gehörs- och musicklära möter dagens elever. Med detta menas flera utgångspunkter som elevattityd, elevvardag, samhälle, verksamhetsområde och styrdokument.

5.1 Observation

Observation av undervisning i gehörs- och musicklära skedde vid ett lektionstillfälle vid skola B medan i skola A användes minnesanteckningar från Vfu'n. Metoden användes av begreppet "kritiska händelser", med detta menas att utgångspunkten var utifrån min frågeställning som avgjorde det som skulle registreras (Johansson & Svedner, 2006, s 58). Det som stod i centrum av denna metod var att inringa läromedel, hjälpmedel, arbetssätt och elevattityd under lektionstid. Som iakttagande observatör ville jag trots mitt deltagande, minimera min fysiska närvaro i undervisningen genom flera meters placering bakom eleverna. Observationerna skedde med papper och penna i egen observationsmall.

5.2 Intervjuer

Intervjuer blev min andra del i undersökningen där lärare i gehörs- och musicklära gav sina tankar om undervisningen och dess olika innehåll. Vidare intervjuades en elev från årskurs ett och tre på varje skola om hur de resonerar kring kursens innehåll. Två gamla elever intervjuades för att få deras tankar kring kursen i relation till deras nuvarande verksamhetsområde som musiker och musiklärare, men också hur kursen upplevdes då de gick på musikestetiska programmet. Mitt syfte med arbetet är berättat i inledning och mitt mål med intervjuerna var att informanterna skulle svara på varje fråga som inte fick vara ledande. Med öppna frågor som utgångspunkt ville jag att informanterna inte skulle ledas in i min ståndpunkt i arbetet. Detta kan i sin tur leda till ifrågasättande kring min personliga utgångspunkt som var och fortfarande är subjektiv genom empiriska tolkningar, av min skolgång och tidigare attityd gentemot ämnet.

Intervjuerna skedde med semistrukturerad karaktär i samtalsform. Frågorna som användes var i förväg bestämda men anpassades efter informantens svar. Intervjufrågorna efterföljdes antingen av en eller flera följdfrågor som inte var i förväg bestämda. Tanken med följdfrågorna var att få ett så uttömmande svar som möjligt. Följdfrågornas karaktär varierade också beroende på informanternas svar. Tanken med semistrukturerad intervju var att informanten med egna ord skulle ge en varierande och personlig replik för insamling till materialet (Stukát, 2007, s 39). Intervjuerna spelades in med Minidisk (digital bandspelare). Det inspelade materialet laddades sedan över till ett datorstött inspelningsprogram. Därefter delades svaren upp för bättre arbetsflöde i transkriberingsprocessen av intervjuerna.

5.3 Urval

Urval av skolor var tänkt att både få med kommunal och privat regi, men att skolorna också skulle vara de enda med estetisk profil i kommunen. Urval av lärarrespondenterna var att de skulle ha elevinformanterna i kursen. På skola A blev det enbart en av de två eleverna som återfinns i undersökningsgruppen. Att det blev en elev kan ha berott på två saker. Det ena, att information från mig kan ha varit otydlig. Det andra, kan ha berott på den hektiska perioden för läraren med treornas examensföreställning. Detta gjorde att jag var tvungen att samordna med en annan musiklärare som hade mer tid för planering av mitt besök och slumpmässiga urval av elever.

Urval av elever som har gått musikestetiska linjen, var att finna två personer som har fortsatt inom samma verksamhetsområde som de hade under gymnasiet. Relationen till dessa två har en historia som börjar när jag som obehörig musiklärare i grundskolan hade personerna ifråga som elever. Vidare har jag följt de både på avstånd genom sporadiska samtal när vi har stött på varandra under vardagslivet, men också under min verksamhetsförlagda utbildning (Vfu), som var placerad på samma gymnasieskola under tre veckor. Vår ytliga bekantskap tror jag inte har påverkat deras svar till min favör, men jag kan inte svära mig fri från att möjligheten existerar. Gymnasieskolan i detta arbete har beteckningen A. Respondenterna kallas GE1 och GE2, GE står för gammal elev. Deras medverkan var att få ett bakåtperspektiv om gehörs- och musiklärans betydelse med hänsyn till deras nuvarande verksamhetsområde.

5.4 Etiska övervägande

Jag har använt mig av forskningsrådets fyra etiska krav som gäller vid vetenskapligt arbete (Stukát, 2007, s 130).

- **Informationskravet** - Lärarna fick ta del av syftet med arbetet genom informationsblad (se bilaga 6) från mig och vilka metoder som skulle användas innan deras beslut om att delta i undersökningen. Lärarna förmedlade samma information till deras elever och till intervjustudien valdes slumpmässigt de elever som visade intresse av att delta.
- **Samtyckekravet** – Alla deltagande elever i undersökningen har via sina lärare informerats om deras rättigheter som deltagare. Lärarna har tagit emot skriftlig information från mig där jag har förklarat att deltagare medverkar av fri vilja och att de har rätt att avbryta deltagandet intill den dagen då arbetet blir publicerat. Tillståndsmall (se bilaga 6) för målsmans godkännande skickades med de elever som är minderåriga.
- **Konfidentialitetskravet** – Alla deltagare och skolor som medverkade i undersökningen kommer att förbli anonyma.
- **Nyttjandekravet** – Alla respondenters svar och det som har observerats i undersökningen kommer enbart att användas i detta arbete.

5.5 Genomförande

Genom telefonsamtal med skolorna och de gamla eleverna bestämdes tid för genomföring av undersökningen. Genomförandet av intervjuer, observation på skola B och minnesanteckningar från skola A genomfördes 2008 och kommer nedan att redovisas i kronologisk följd. Längden på elevintervjuerna varierade mellan 20 till 40 minuter. Intervjuerna med lärarna och de gamla eleverna varade mellan 45 till 60 minuter.

- Minnesanteckningar från skola A genomfördes under min Vfu period som var mellan veckorna 6 – 11.
- Intervjuerna med de gamla eleverna genomfördes den 19 april kl. 19.00 i en replokal som tillhandahölls av mig. De hade möjlighet att välja egen plats för intervjuerna men båda valde mitt alternativ. Intervjuerna var enskilda.
- Intervju med läraren (LB) på skola B skedde den 25 april kl. 09.30 i hans arbetsrum.
- Intervju med LA3 genomfördes den 5 maj kl. 13.00 på skola A i enskilt rum.
- Intervju med LA1 skedde den 6 maj kl. 09.00 på skola A i enskilt rum.
- Observation av ett lektionstillfälle på skola B genomfördes den 6 maj från kl. 15.00 till 16.15.
- Intervjuerna med LB1 och LB3 genomfördes den 7 maj på skola B i enskilt rum. Först med LB1 kl. 09.35 och därefter med LB3 kl. 10.30.
- Intervju med lärare (LA) på skola A genomfördes den 9 maj kl. 13.00 i skolans aula. Detta var lärarens förslag som jag accepterade.

5.6 Medverkning och bortfall av undersökningsgrupp

Idén från början var att ha med tre stycken skolor i min undersökning för att få åtminstone en liten möjlighet till generalisering. Två skolor är i kommunalregi som i detta arbete återges som A och B, den tredje är i privatregi, dvs. en friskola. Den tredje skolan visade intresse för mitt arbete och vi förde dialog via telefon vid ett tillfälle där jag presenterade mitt syfte för den berörda läraren. Han bad mig återringa en specifik dag för mer ingående samtal om hur mitt besök på friskolan skulle se ut. Detta samtal som vi hade blev det enda. Under två veckors tid försökte jag nå läraren med samtal och sms. men utan framgång. Vid två tillfällen under dessa två veckor skickade han tillbaka två stycken sms. där han gav förslag på två dagar för vidare samtal. Jag försökte återigen att ta kontakt med honom via telefon men utan framgång. Vid de sista försöken att få en dialog med honom var i form av sms. och röstmeddelanden eftersom han inte svarade. Jag bad läraren om ett besked om han ville delta i undersökningen eller inte. Vid de sista försöken för att få en kommentar började jag leta efter en annan skola som skulle ersätta friskolans plats i undersökningen. Den nya skolan blev en kommunal gymnasieskola och vid första mötet som skedde via mail visade den ett intresse av att delta. Här skedde samma procedur att jag skickade information om arbetet och vad den nya skolan skulle ha för roll i undersökningen. I dialogen med den nya skolan kom vi så långt som att vi hade bestämt vilken vecka jag skulle komma och besöka. Men två dagar innan besöksveckan gav den berörda läraren besked om att skolan inte längre hade möjlighet att ta emot mig på grund av fullspäckt schema. Han beklagade sig att han vilselett mig och hoppades att detta inte skulle resultera i negativ utgång för mitt arbete.

5.7 Studiens tillförlitlighet

Observation i skola B skedde endast vid ett lektionstillfälle och detta gav en allmän bild om hur undervisningen kan ut på skolan. Varför det endast blev ett observationstillfälle var skolans svårigheter att hitta tid som följde min tidsplan för besök. Elevintervjuerna och observationen blev förlagda så pass sent att jag tidsmässigt inom ramen för arbetsprocessen inte hade möjlighet för ytterliggare besök på skola B. I efterhand önskar jag att jag haft fler tillfällen att observera skola B för att få en större inblick i undervisningen. I skola A användes minnesanteckningar från Vfu perioden som varade i fem veckor. Sammanlagda lektionstillfällen var fem till antalet och fördelade på tre grupper. Varför det blev minnesanteckningar och inte ett observationstillfälle som på skola B, berodde på att GeMu lektioner utgick eller var avslutade vid de besök som jag hade på skola A.

Intervjuerna gav väldigt mycket information från varje respondent i nästan varje fråga, detta anser jag vara en styrka i undersökningen. Genom deltagande lärare, elever och gamla elever fångades ett större perspektiv där alla respondenterna delade med sig sina synpunkter kring kursen ”Gehörs- och musiklära”.

Dessa två metoder, dvs. observation och intervju fyller olika funktioner. Observationen gav ingen djupgående bild men det var inte tanken. Intervjun däremot gav en ingående bild av respondenternas synpunkter och det är denna metod som jag framlyfter trots svårighet till generalisering eller applicering på andra lärare, elever eller gamla elever som inte deltog i intervjuerna. Generaliserbarhet är enligt min åsikt minimal genom bortfall av undersökningsgrupper. Trots detta finns det en intressant bild, framförallt om elevers attityder, gentemot kursens teoretiska delar. Beror detta på vilken sorts musik de spelar och lyssnar på fritiden? En ytterligare fråga kring elevattityden kontra de teoretiska delarna är om detta är vanligt förekommande ställningstagande bland andra skolors musikesteter?

5.8 Reliabilitet

Alla intervjuer gjordes på respektive skolor och i enskilda rum. Fyra av dessa påverkades av yttre störningar under genomförandet. Var och en av dessa fyra fick avbrytas vid två tillfällen genom att utomstående elever eller lärare antingen passerade genom rummet, hämtade material eller inte var medvetna om att rummen var upptagna av mig. Nu i efterhand borde jag ha placerat ett meddelande på dörren att intervju pågick för att minimera risken för avbrott. Vilken negativ effekt som har inverkat på respondenterna genom de yttre störningarna vet jag inte, men det blev i alla fall korta avbrott mellan 10 till 30 sekunder vid varje tillfälle i de pågående intervjuerna. De respondenter som drabbades var LB, LA3, LA och LB3.

Mina intervjufrågor har inte genomgått någon testomgång med respondenter för att se om frågornas resultat håller den kvalitet eller överensstämmer med det som jag eftersträvade. Detta kan vara en reliabilitetsbrist men frågorna har redovisats till handledaren för synpunkter och därefter bearbetats flera omgångar innan genomförandet ägde rum. Jag anser att reliabiliteten trots vissa brister som nämns ovan är tillfredställande. Jag upplever att jag har varit lyhörd under intervjuerna och vid behov anpassat mina frågor efter respondenternas förutsättningar. Inledning av intervjuerna har varit trevande från min sida enbart för att ta reda på hur jag på bästa möjliga sätt kunde anpassa frågorna. Vid några tillfällen har jag även

återgått till ett frågeområde som redan har besvarats för att ny information har tillkommit i en annan fråga, som i sin tur blev relevant för den föregående frågan. Huvudfrågorna efterföljdes oftast av följdfrågor:

- Om min tolkning av respondentens svar uppfattades korrekt av det han/hon replikerade.
- Om respondentens pågående svar avsåg en annan fråga, som inte ingick i studien, gjordes försök från min sida att få respondenten tillbaka in i samtalet för att få svar på den aktuella frågan. I detta avseende var jag alltid noga med att leda in han/hon på ett naturligt sätt som jag upplevde inte störde respondenten.
- Om respondenten inte förstod min fråga förtydligades den tills jag tolkade hans/hennes inledande svar som relevant till den aktuella frågan. Därefter fortskred intervjun med att jag intog en aktiv lyssnande roll.

5.9 Validitet

Genom handledning och noggrann bearbetning av intervjufrågorna upplever jag att de speglar arbetets syfte och forskningsfrågorna. Det insamlade respondent materialet har givit tillfredställande diskussionsunderlag och som motsvarar syftet samt svarar på mina huvudfrågor.

6. Resultat

6.1 Observation

Här redovisas observationsmaterialet från skola A och B i varsin underrubrik. I skola A ges en sammanfattning av mina minnesanteckningar och strukturen kommer att skiljas från den andra skolan. I skola B presenteras händelseförloppet av en lektion.

6.1.1 Skola A

Musikestetiska verksamheten bedrivs i stadens kulturskolas lokaler. Dessa lokaler är ca. 400-500 meter från skolan som ansvarar för utbildningen. Övriga ämnen bedrivs där.

Lektionstid för GeMu kurs på skolan är 65 minuter. Utformning av musiksalen är rektangulär och en känsla av utrymmesbrist upplevdes med all utrustning som fanns tillgänglig. Salen är utrustad med flera uppsättningar av instrument, förstärkare och en stationär anläggning för ljuduppspelning av cd- och vinylskivor samt en sånganläggning. Projektor och bärbara datorer kan inhämtas från en annan närliggande sal. Ingen Internetuppkoppling finns i den berörda salen men datasal med Internetuppkoppling för musikeleverna finns på skolan som ligger ca. 400-500 meter från musiksalen. Mestadels av stolar plockas undan eller skjuts åt sidan inför nästa lektion. Hjälpmedel i musiksalen som användes vid observationstillfällena var el-piano vid gehörsträning och whiteboardtavla vid genomgång samt uppgifter i musikleära. Bänkar finns inte, men skrivunderlägg som kan fästas på stolarna som finns tillgängliga användes sällan av eleverna. Det som användes var antingen deras pärmar eller kollegieblock som skrivunderlägg.

6.1.2 Skola B

De första tio första minuterna gick till närvaro av elever och genomgång av lektionen. Lärarens genomgång skedde med hjälp av whiteboard där han skrev upp det som skulle göras under lektionen i punktform. Läraren diskuterade om elevernas val av biinstrument, med detta menas att elever skulle välja ett ytterliggare instrument att förhålla sig till utöver deras huvudinstrument.

Efter genomgången förflyttade sig eleverna från deras platser till en annan del av musiksalen för körsång. Här satt dem också i en halvcirkel men utan bänkar med varsitt notpapper på ”Nu grönskar det”. Gruppen var indelad i tre stämmor. En elev visade sitt missnöje med att delta i kören och läraren gav honom två alternativ som deltagning eller icke deltagning och vad konsekvenserna av elevens beslut kunde bli. Eleven valde att fortsätta. I pauserna var killarna väldigt pratglada medan tjejerna var lyhörda på lärarens information och instruktion angående låten. Både killar och tjejer var engagerade i låten, men ett antal av killarna visade, under repetitionen, en lättsam inställning av betydelsen av deras insats. Efter 32 minuters körsång återvände eleverna till sina ordinarie sittplatser för nästa moment i undervisningen.

Nästa moment blev genomgång och information till eleverna om ett provtillfälle som skulle komma samt insamling av läxor. Läraren gick igenom musikteori och eleverna hänvisades till böcker som användes i kursen. Läraren visade exempel och hade en dialog med eleverna. Denna del varade i ca. 20 minuter. Avslutningsvis sammanställde läraren på whiteboard i punktform vad elever skulle tänka på till nästa lektion, men också det som skulle förberedas till provet. Längd på lektionen blev 75 minuter.

Hjälpmedel som användes under lektion var el-piano under körsång och whiteboard tavla för genomgång. Läromedel var två böcker, stenciler och notpapper. Utformning och storlek på musiksalen är anpassad till större klasser och musicering. Salen är välutrustad med medieapparater som hjälpmedel och olika instrument med flera uppsättningar för undervisning av klasser. Stationär dator med Internetuppkoppling och projektor finns tillhanda i musiksalen.

6.2 Intervjuer

Här presenteras alla intervjuer av respondenterna som till antalet är åtta stycken. Vid deras svar angående ordet gehör, vill jag klargöra att i detta avseende, betyder att lyssna och att spela på gehör.

6.2.1 Lärarintervjuer

Här redovisas en sammanställning av lärarinformanternas svar. Frågor som ställdes kan läsas i sin helhet i bilaga 1. I denna del har frågor som har gemensam nämnare sammanställts i nya rubrikfrågor. Fråga elva är sista frågan till lärarna, om de har något att tillägga. Om svar givits, har detta bakats in i rätt rubrikfråga.

LA är 37 årig man och utbildade sig i Arvika året 1994. På skola A har han varit ett år. Huvudinstrument är trumpet och biinstrument är piano samt aktiv musiker. Lärare till elev EA3.

LB är 38 årig man och utbildade sig i Stockholm året 1996. På skola B har han varit åtta år. Huvudinstrument är fiol och altfiol och biinstrument är piano. Lärare till eleverna EB1 och EB3.

Närvarande läro-, hjälpmedel och arbetssätt i kursen (frågorna 1 och 2)

LA

LA har nu varit på skola A ett helt läsår och har under denna tid arbetat med helklasser i GeMu kursen som han tidigare inte haft erfarenhet i. Denna period har för honom varit experimentell att på helårsbasis planera och bygga upp lektioner för helklass. Som ny musiklärare på programmet har LA försökt ta del av arbetsmaterial från tidigare lärare men inte funnit detta. I sin undervisning sker en växelverkan mellan praktiska och teoretiska moment genom bland annat diskussioner, funktionsanalyser, musicering, dokumentering och lyssning av övningar. Denna blandning av momenten menar LA att det skapar en angenäm

inställning hos elever i deras inläring. De ämnesrelaterade läromedlen och stenciler används när notskrivning, rytm-läsning och andra uppgifter som behandlas under lektionstid. Hjälpmiddel som används i kursen är piano, dator, whiteboard (skrifttavla) och metronom (auditiv takthållare). Användning av dator sker vid uppspelning av ljud.

LB

De läromedel som används av LB i undervisningen är grundläggande relevanta böcker. Utifrån böckerna och egna exempel ges eleverna olika tillvägagångssätt att arbeta med kursens olika delar. Hjälpmiddel som används i undervisningen sker på flera olika medier som dator, cd- och mp3 spelare. Det förstnämnda används när elever arbetar med ett gehörsprogram vid namn Earmaster (se bilaga 4), medan de två sistnämnda används vid lyssning av övningar. För ytterliggare moment i kursen använder sig eleverna ibland av Internetsidorerna musikteori.se och musictheory.net (se bilaga 4) för arbetsuppgifter som sker under och efter skoltid. LB anser att tillgången till datorstödda program och hemsidor ger en bra variation till den konventionella undervisningen i kursen. Utformningen och de olika funktionerna som hemsidorna och programmen erbjuder ser LB att eleverna finner dessa hjälpmedel underhållande i deras inläring. Eleverna är dessutom också bekanta med detta mediet, dvs. datorn. Eleverna har även tillgång till en Internetuppkopplad datasal som är utrustad med gehörsprogrammet. I sin undervisning använder sig LB också av praktiska och teoretiska moment. Han vidlyfter även betydelsen av att eleverna ska uppleva gruppdynamik i de två moment som sker i undervisningen. Han eftersträvar att det teoretiska momentet exempelvis notlära, funktionsanalys och musikbegrepp ska vara som verktyg som ska underlätta elevers musicering och deras utveckling av musikkunskaper. LB är mån om att elevers inläring av kursens innehåll inte byggs upp enbart till läx- och provtillfällen. Han vill att eleverna ska hitta en egen identitet som musiker genom det som erbjuds i kursen, men även att eleverna ser kunskapen som verklig och matnyttig i deras musicering. LB säger att eleverna använder sina röster men också sina huvudinstrument i undervisningen för att lättare kunna se sammanhang i deras inläring.

Läromedel

Båda lärarna använder sig av vad dem anser vara relevanta läromedel i kursen.

Hjälpmiddel

- LA använder piano, dator, whiteboard (skrifttavla) och metronom (auditiv takthållare).
- LB använder dator, cd- och mp3 spelare. Genom datorn används gehörsprogrammet Earmaster och Internetsidor som musikteori.se och musictheory.net.

Arbetsätt

I undervisningen tillämpas praktiska och teoretiska moment av båda lärarna.

- LA försöker involvera eleverna aktivt i undervisningen genom de två momenten men också genom diskussion.
- LB försöker i sin undervisning att skapa gruppdynamik, få eleverna att se betydelsen av den musikteoretiska delen men även att de ser det som ett verktyg till deras musicering. Vidare vill LB att eleverna ska hitta sin egen identitet som musiker.

Elevernas inflytande, kunskap och attityd i kursen (frågor 3 – 6)

LA

Elevernas delaktighet i utformning av kursen finns närvarande men bara inom ramen för det som är planerat av LA. Eleverna har en viss frihet att arbeta självständigt utifrån de moment som erbjuder den möjlighet men annars är det ganska strikt hållet. LA vidareutvecklar sina motiv genom att vissa elever inte klarar av självständigt arbete i vissa moment och många gånger har det hänt att elever gör någonting annat som inte har med kursens innehåll att göra. En viss frihet ger han eleverna men enbart om han känner att de klarar av det, detta är något som ständigt övervägs av LA i planeringen om möjligheter finns.

Många av de elever som LA har i A-kursen är mer eller mindre självlärda musiker och har inte konfronterats med notläran i sitt vardagliga musicerande. Notläsning, notskrift och resonering till musikbegrepp är något som många av eleverna inte är så bekanta med och detta är något som LA försöker bygga upp genom ett enhetligt musikspråk som eleverna kan ta del av i deras förhållande till musiken. En del av eleverna ser än idag inget eget syfte av användning av exempelvis notsystem och vad det skulle vara bra till, i deras utövning av musik medan det finns elever som ser betydelsen av detta kunnande.

Till en början gick det åt en del tid att förklara för eleverna vad kursen är bra till, många av eleverna ansåg att kursen överhuvudtaget var onödig. LA tycker att man som lärare måste ha elevernas förtroende och utifrån detta förhållningssätt kan man möta elevernas förutsättningar och motivation. Idag är det annorlunda och LA är nöjd med sin insats till elevernas nuvarande attityd gentemot kursen och det har givit ett positivt utslag även i studieresultaten. Han är medveten om att det finns elever som utanför skoltid aldrig kommer att använda sig av exempelvis notskrift, och det måste han som lärare acceptera. Trots motstånd till notskrift försöker LA ändå att under skoltid ge eleverna ett verktyg som eleverna kan ta del av, i fall de någon gång i framtiden väljer att använda notskrift i deras musicerande. Musikestetiska programmet på skola A tillhandahåller inte B-kursen. Elever som väljer kursen måste ta kontakt med stadens kulturskola som erbjuder kursen. LA säger att på sikt är det tänkt att skola A ska kunna erbjuda sina elever B-kursen.

LB

LB anser att elevinflytandet är viktigt men att i just denna kurs, dvs. A-kurs är det mer problematiskt. Mycket beror på att eleverna har olika förkunskaper i gehörs- och musiklära och därför anser LB att det gynnar klassen om han håller en konsekvens linje i undervisningen. LB tycker att han kan bli bättre på att ta in elevernas åsikter men som lärare måste han erbjuda alla elever en grundläggande kunskap i A-kursen. När detta är etablerat så finns det en större öppning för att ta in elevinflytandet allt eftersom. B-kursen som är nästa nivå i GeMu är valbar och där ges det mer valmöjligheter till elevernas önskemål.

LB ser en uppdelning av gehör och musikteori bland eleverna. De som är självlärda har bättre förkunskaper i gehör än i notlära medan elever som har gått på kulturskolan är mer notbundna. LB tycker att idealet är att vara bekant med båda delarna och det finns elever som har den kunskapen. Interaktionen mellan elevernas olika förkunskaper i kursen under lektionstid, ger nya eller andra tillvägagångssätt, som eleverna kan ta del av varandra och på så sätt öppnas fler sätt att förhålla sig till det egna musicerandet. Detta möte tycker LB är något som han finner positivt och motiverande för eleverna. De elever som är fokuserade att läsa vidare som musiker efter gymnasiet är väldigt nyfikna på ny kunskap som han försöker

finna övningar och dylikt som motsvarar deras intresse. De elever som har ett svalare intresse för kursen försöker LB skapa motivation och sammanhang till deras musicerande. Han försöker både med kortsiktiga och långsiktiga mål.

På skola B är läraren nöjd med att hälften av eleverna väljer B-kursen. Många av musikesteter väljer andra kurser som ibland inte har med musik att göra. LB tycker att det är bra att B-kursen inte är obligatorisk, för det finns elever som inte har tänkt vidareutbilda sig inom musikens verksamhetsområde och då är det bra att det finns andra alternativ.

Elevernas inflytande

- LA ger sina elever ett visst inflytande i kursen om möjligheter finns och om eleverna tar ansvar för sina förslag. Eleverna är delaktiga i utformningen av kursen men enbart inom ramen av det som LA planerar.
- LB ger eleverna möjlighet att influera kursen men endast efter att de grundläggande kunskaperna i A-kursen är etablerade hos eleverna. I B-kursen som är en fortsättnings- och fördjupningskurs ges eleverna mer valmöjligheter till deras önskemål.

Kunskap

- Många av eleverna till LA är mestadels självlärda musiker och använder inte notskriften i sitt vardagliga musicerande. Kunskaper i de musikteoretiska begreppen är något som inte heller är särskilt bekanta hos många av eleverna. Här försöker LA bygga upp genom kursen ett musikspråk som eleverna kan användas av.
- LB ser en uppdelning i grupperna där de självlärda eleverna har bättre förkunskaper i gehör än i notlära medan elever som har gått på kulturskolan är det tvärtom. Det finns också elever som har bra kunskaper i både gehör och notlära, och detta anser LB vara idealet för en musiker i allmänhet.

Attityd

- LA uppfattar att en del av hans elever inte ser något syfte med notsystemet men att det finns elever som ser nytta av att kunna noter. LA är medveten att det finns elever som utanför skoltid inte kommer att använda sig av notskriften men att han i sin undervisning använder sig av noter som i sin tur gör att eleverna åtminstone under skoltid får ta del av notskriften i deras arbete.
- LB försöker att motivera de elever som inte har något större intresse för kursen genom att sporra dem och knyta ett samband mellan kursens innehåll och deras musicerande. De motiverade eleverna i kursen försöker LB ge ytterligare övningar som motsvarar deras intresse för utveckling.

Nuvarande IKT användning och framtida undervisningsvisioner (frågor 7-9)

LA

På frågan om LA är bekant med andra hjälpmedel som inte används i kursen, ger han förslag på ett kortspel med tryckta noter. Kortleken har han funnit i en katalog som han överväger att köpa in till kursen som hjälpmedel. För att elever skall ha grundkunskaper i informationskommunikationsteknik erbjuds dem hemsidan musikteori.se. Där får elever ibland uppgifter som ska inlämnas till LA antingen som skriftlig pappersinlämning eller elektronisk inskickning via mail.

Det som LA har som önskan i hur han vill att undervisningen i GeMu ska se ut är bl. a. utformningen av musiksalar och ett gemensamt och samlat material i ämnet. Idag sker undervisning av kursen i flera musiksalar och det problematiskt att använda sig av flera hjälpmedel samtidigt pga. Placering av de olika hjälpmedel som LA använder sig av. Salarnas utformning och enhetlig utrustning är ett annat problem som LA poängterar. Han saknar även ett samlat undervisningsmaterial på skolan som ska utgå från elevers förutsättningar och förkunskaper i gehör och musiklära. Han vill även få bort stämpeln på kursen som det konstiga ämnet och knyta an det till de mer praktiska ämnen som ensemble för att elever ska förhålla sig ämnesöverskridande och se tydlig koppling av GeMu i deras musicering.

LB

LB ger inga förslag på hjälpmedel som inte används i kursen utan vidareutvecklar att han försöker införa mindre bekanta eller nya musikstilar i undervisningen genom lyssning och dvd skivor. På fråga åtta svarar LB att elever använder sig av informations- och kommunikationsteknik i form av ämnesrelaterat datorstött program som Earmaster och Internetsidor som musikteori.se samt musictheory.net.

LB vill se undervisningen i GeMu med färre elevgrupper, fler datorer, koppling till de mer praktiska ämnena och blockläsning. Det stora relevantalet i varje grupp ser LB som ett problem att kunna på ett tillfredställande sätt bedriva undervisningen. Idag har han runt 18 elever per grupp och detta skapar svårigheter att möta alla elever på deras nivå. Gehör och musiklära är en omfattande kurs med många delmoment som skapar problem när LB ska leda sina stora grupper och speciellt svårt blir det när eleverna överlag har en positiv attityd till kursen. LB syftar till att de stora grupperna kan på sikt ändra den positiva trenden till en negativ hos elever som har svårigheter att på egen hand komma över de trösklar som de stöter på under inläring. Genom fler datorer med ämnesrelaterade program och hemsidor vill LB ge eleverna större möjlighet till individuella arbetsmoment. Med blockläsning syftar LB med att vid en vecka eller några dagar under ett läsår enbart syssla med musikämnen. Han menar att detta ger en bra fokusering och fördjupning som inte avbryts med att elever måste oroa sig över eller gå till andra ämnen för tillfället.

Nuvarande IKT användning

- För att möta kursplanens IKT krav använder LA musikteori.se som eleverna kan del av under och efter skoltid. Ibland får eleverna uppgifter som sedan skall skickas in digitalt till honom.

- LB's elever använder ämnesrelaterade datorstödda program (Earmaster) och Internetsidor (musikteori.se och musictheory.net) under och efter skoltid.

Framtida undervisningsvisioner

- LA önskar att musiksalarna blir bättre utformade så att de i allmänhet passar alla musikestetiska programmets ämnen. Han vill också att skolan skall ha samlat undervisningsmaterial som utgår från elevernas förutsättningar och förkunskaper i GeMu kursen. Vidare vill LA knyta an kursen till det mer praktiska ämnet ensemble så att elever ser en tydligare koppling mellan ämnena samt ändra elevers fördomar och attityder gentemot GeMu kursen som han upplever som negativa.
- LB önskar att undervisningen i kursen har färre elever p.g.a. svårigheter att möta alla elever på deras nivå under den tidsram som står till förfogande i schemat. Han vill ha fler datorer som skapar enligt honom själv bättre möjligheter till individuella arbetsmoment. Vidare vill LB ha bättre förbindelse till de mer praktiska ämnena, mer exponering av mindre bekanta eller nya musikstilar och att elever får ta del av kursen åtminstone en gång per läsår i form av blockläsning.

Lärarna, som musikutövare efter skoltid

LA

I hans roll som aktiv musiker så är GeMu inlätat i hans musicering men också hur förhållningssättet till begreppet musik är. Musiken är en stor del av honom och det genomsyrar mycket av det han gör, oavsett om han spelar eller gör något annat. Genom aktiv lyssning av musik försöker han oftast skapa en bild med teoretiska begrepp av det uppfattade. Som musiker arrangerar han musik till sig och andra som tar hjälp av hans kunnande. Om musik skall dokumenteras eller lagras sker det antingen med datorstödda inspelnings- och notskrivningsprogram eller med penna och papper. Gehör och musikteori är en viktig del i hans arbetsprocess som sedan praktiskt överförs växelvis via flera instrument som rösten, trumpeterna och pianot. Vilket instrument som används beror på tillgängligheten eller syftet med den praktiska överföringen.

LB

Utanför skoltid har LB flera uppdrag inom musik. Han arbetar som musiker men arrangerar även musik till lokala orkestrar. Vid dokumentering av låtarrangering sker detta via ett datorstött notskrivningsprogram.

Musiker efter skoltid

Båda lärarna är aktiva musiker och sångverksarrangörer samt använder sig av datorstödda musikprogram på fritiden.

6.2.2 Intervjuer med elever från årskurs ett

Här redovisas två stycken elever som går på musikestetiska programmets första läsår. Båda eleverna är vad de själva utnämner sig för att vara, dvs. självlärda musiker innan de började på gymnasiet. Ingen av dem har någon erfarenhet av kulturskolan. Se bilaga 2 för de frågor som ställdes till informanterna. Fråga nio var den sista frågan till eleverna, om de ville tillägga något som avslutning. Om svar givits, har detta bakats in i rätt rubrikfråga.

EA1 är en kille som går på skolan som har bokstaven A som benämning i detta arbete. Hans huvudinstrument är trummor. Läraren (LA) som intervjuades från samma skola har inte eleven ifråga i det ämne som ligger till grund för arbetet.

EB1 är en tjej och spelar gitarr. Hon går på skolan som har bokstaven B som benämning i detta arbete. Läraren (LB) som intervjuades från samma skola har eleven i ämnet gehör och musikleära.

Elevernas attityd och inflytande i kursen (frågor 1-3)

EA1

EA1 anser att idén kring gehörs- och musikleära är nyttig där man som musiker kan ta del av ämnets olika utgångspunkter i förhållande till musiken. Men idén som framställs i teorin är enligt honom inte förenlig med det han upplever på plats i undervisningen. EA1 upplever undervisningen väldigt flummigt utan några tydliga riktlinjer där få läxor har givits hittills av läraren. Enligt EA1 anser han att läraren har lagt över ansvaret på sina elever att självständigt förkovra sig i ämnet utanför skoltid. EA1 tillhör den GeMu grupp som inte har mycket förkunskaper i ämnet och tycker att läraren har misslyckats att finna den rätta nivån i undervisningen. Han tillägger och ger exempel på ett provtillfälle i musikleära som han inte lyckades få godkänt i. Något omprov har inte skett till EA1's förvåning, och snart är det dags för läsårets sista GeMu prov där EA1 känner att hans kunskaper i ämnet inte kommer att räcka till även denna gång. Vidare berättar han hur läraren har tänkt ge honom godkänt i ämnets slutbetyg för årskurs ett om han vid slutprovet lyckas få godkänt. EA1 anser att detta tillvägagångssätt som läraren har inte gynnar honom som elev men påpekar också att han själv har ett eget ansvar i sin utveckling. Personligen anser EA1 att gehörs- och musikleära inte är en viktig del i hans musicerande men förstår betydelsen av kursen för de elever som vill satsa på ett musikeryrke genom högre utbildning.

Elevdelaktigheten har inte skett i kursens innehåll och arbetsmetod säger EA1. Han har gett förslag till läraren att ta in mer instrument i undervisningen och detta har skett enbart vid ett fåtal lektioner under läsåret. Som självlärd trummis tycker EA1 att han skulle lättare förstå de sammanhang och närma sig det som sker i undervisningen om han fick utgå från sitt huvudinstrument.

EB1

EB1 tycker att gehörs- och musikleära är ganska sega ämnen mestadels för att hon som självlärd gitarrist har blivit öppnad för ett helt nytt förhållningssätt. All denna nya kunskap i hur man kan teoretiskt förhålla sig till musiken har tagit ibland på krafter eftersom det finns så mycket att ta in. Men när man väl kommer över det första hindret och plötsligt förstår relationen mellan det teoretiska och det praktiska så säger EB1 att därefter blir det både

lärorikt och roligt. Hon tycker att ämnena är viktiga men lyfter gehöret som den viktigaste delen i kursen. Hon anser att man är skickligare musiker genom gehör än musikleäran men förstår vikten av att den teoretiska delen kan vara väldigt användbar i möte med andra musiker.

På frågan om elevinflytande berättar EB1 att hennes lärare har bestämt utformningen av kursens innehåll och arbetsmetoder men att han i vissa fall har tagit in elevers åsikter. Emellanåt har det rört sig om elevernas val av låtar har stått som exempel i delar av kursens innehåll men även när elever har haft önskemål att arbeta mer ingående vid förtydligande av vissa moment. Hon tycker att läraren har varit lyhörd och lagom strikt för att uppnå kontinuitet i kursen.

Attityd

Båda eleverna enligt dem själva ser betydelsen av kursens innehåll för musiker.

- Trots detta ser EA1 inte kursen som någon viktig del i hans musicerande och han upplever kursen som flummigt utan några tydliga riktlinjer. Detta beror delvis på hans ointresse till kursen men lägger en del av ansvaret på sin lärare som han är missnöjd med.
- EB1 lyfter fram gehöret som den viktigaste delen av kursen men ser nyttan av den musikteoretiska delen som väldigt användbar i möte med andra musiker. Hon upplever GeMu undervisningen som ganska svårtuggat p.g.a. hennes förkunskaper, men tycker att kursen är lärorik och rolig när hon så småningom ser sambandet.

Inflytande

- EA1 anser att elevinflytandet i kursen är obefintlig men att läraren har vid fåtal lektionstillfällen under läsåret anpassat undervisningen efter elevers synpunkter. För att se samband och bättre förståelse efterfrågar EA1 att elever bör utgå från sina instrument i kursen.
- EB1 anser att läraren emellanåt har tagit in elevers synpunkter men inom ramen för det som har planerats av honom.

Närvarande arbetssätt, läro- och hjälpmedel i kursen (frågor 4-6)

EA1

Arbetssättet i kursen är under all kritik och han likställer tillvägagångssättet med förskolans klappövningar och nynnandet. Han påpekar återigen att undervisningen inte sker på hans nivå som självlärd trummis. Han är också negativt inställd till kursen som helhet.

Ämnesrelaterade böcker har inte använts i undervisningen. EA1 ger en bild av att läraren antagligen utgår från böcker eller dylikt i planering av undervisningen, men det är inget som används på lektionerna. Vid övning har EA1 använt sig av häfte som tilldelats honom från en hemsida som heter musikteori.se (se bilaga 4) och diverse relaterade papper. Under lektionstid har han och klassen arbetat med denna hemsida vid ett tillfälle men det var först en bit in på kursen. Användningen av hemsidan har gett möjligheter att sitta hemifrån och arbeta med relaterade övningar. Han beskriver webbsidans möjligheter till att arbeta i egen takt och på rätt nivå med musikteoretiska och gehörsrelaterade övningar. Vidare nämner han lekfullhet som han upplever underhållande i användandet av hemsidan. EA1 nämner ett ytterligare hjälpmedel som inte är enbart knutet till kursen utan till hela utbildningen och det är

trumsetet. Som trummis är han väldigt uppgiven kring det dåliga underhållet och den dåliga kvalitén av de trumset som finns till förfogande på musikestetiska programmet.

EB1

EB1 säger sig att hon använder en bok och stenciler som har tilldelats hela klassen och som läraren ständigt utgår från. De övningar som finns i läromedlen har använts som exempel i lärarens undervisning. Hon har kunnat följa med under lektion men även utanför skoltid i sin bok eller stencil. Hon nämner även hemsidan musikteori.se som ett ytterliggare läromedel/hjälpmedel som används i kursen. Dessa olika upplägg av läromedel och metoder finner hon lärorikt i sin utveckling i kursen.

EB1 använder sig av huvudinstrumentet gitarr och hemsidan musikteori.se under och efter skoltid. Hon tycker att det är bra att elever uppmanas av läraren att utgå från sina huvudinstrument vid gehörs- och musikleära, men också att kunna ta del av inläringen genom ett annat hjälpmedel som i detta fall är datorn. Arbetsmetoderna i kursen är bra och hon är nöjd med blandningen av gehörs- och teorimomenten.

Arbetsätt

- EA1 anser att arbetsättet i kursen är under all kritik och jämför det med förskolans klappövningar och nynnandet.
- EB1 är nöjd med den blandningen av praktiska och teoretiska moment i undervisningen. Genom olika medier som böcker, stenciler och dator i undervisningen får hon fler arbetsätt i skolan och i hemmet. Hon tycker att arbetsmetoderna i kursen är bra.

Läromedel

- EA1 anser att inga ämnesrelaterade böcker används i kursen men tror att läraren utgår från böcker och annat vid planering. Vidare säger han att papper och häften har tilldelats alla i kursen och att hemsidan musikteori.se har bara i undervisningen nyttjats en gång i kursen.
- EB1 använder sig av ämnesrelaterade böcker och stenciler som har tilldelats av läraren. Hemsidan musikteori.se används också enligt henne.

Hjälpmedel

- EA1 efterfrågar mer dator- och huvudinstrumentsanvändning i kursen.
- EB1 använder sitt huvudinstrument och datorn i kursen och i hemmet.

Användning av gehör och musikleära i vardagen (frågor 7-8)

EA1

Utanför skoltid har EA1 tillgång till replokal som används vid övning och musicering med andra. När han tar sig an nya låtar får han hjälp av sin far som själv musicerar (i vilken omfattning nämns ej), men besöker också olika hemsidor som erbjuder de aktuella låtarna med ackordanalys. Dessa webbsidor erbjuder även videolektioner på olika nivåer för gitarr som han också spelar. Videolektionerna ger honom möjlighet att successivt gå igenom övningar för att slutligen kunna reproducera. Detta tillvägagångssätt påpekar EA1 har lärt

honom väldigt mycket i hur han idag musicerar. Nedskrivning av musik har skett tidigare men sker inte längre mycket p.g.a. den dåliga återkopplingen från läraren.

I sitt eget band används lyssning och ackordlära som en del i inläring av nya låtar tillsammans med de andra i bandet. EA1 menar att han har lättare för tabulaturskrift (ackordgrepps diagram) och ackordbenämning än notskrift. De två förstnämnda är det som är mest bekant även för de andra musikerna i bandet.

EB1

EB1 använder sig av piano och gitarr i hemmet när hon skall öva på de uppgifter som tilldelas under skoltid. Gehöret är aktivt när låtar skall användas på de instrument som nämns ovan men någon dokumentation, dvs. nedskrivning, sker inte i någon större utsträckning utan det mesta memoreras i huvudet. Vid prov- och läxtillfällen sitter hon hemma och övar uteslutande med gehörs- och musiklära, men i övrigt så sker inläring av kursens innehåll annars i samband med hennes musicering.

Vid musicering med andra musiker kombinerar hon lyssning och ackordbenämningar när hon tar sig an en ny låt. Ackord som hon inte är bekant med tar hon hjälp av greppdiagram för inläring av dessa ackord.

Gehörs- och musiklära i vardagen

- EA1 använder sig av webbsidor som erbjuder ackordanalys av låtar och videolektioner för instrument. I sitt musicerande använder sig av EA1 av ackordlära, tabulaturskrift och ackordbenämningar som ingår i musikläran samt gehör.
- EB1 använder piano eller gitarr vid övning eller inläring via gehöret och av ackordbenämningar. Gehöret är även aktivt vid spelande av låtar. Inför prov och vid läxor övar hon enbart med det som är bestämt vid de tillfällena.

6.2.3 Intervjuer med elever i årskurs tre

Här redovisas två stycken elever som går på musikestetiska programmets tredje läsår. Se bilaga 2 för de frågor som ställdes till informanterna. Fråga nio var den sista frågan till eleverna, om de ville tillägga något som avslutning. Om svar givits, har detta bakats in i rätt rubrikfråga.

EA3 är en manlig elev från skola A som har gitarr som huvudinstrument. Läraren LA i detta arbete är elevens lärare i kursen "Gehörs- och musiklära". Han var självklard gitarrist innan han började på musikestetiska programmet.

EB3 är en manlig elev från skola B som har piano som huvudinstrument. Han har sedan fjärde klass deltagit som pianist vid sidan av den obligatoriska skolgången i en kulturskolas verksamhet, innan påbörjad gymnasieutbildning på musikestetiskt program.

Elevernas attityd och inflytande i kursen (frågor 1-3)

EA3

Som elev tycker EA3 att han får möjlighet att i sin egen takt utvecklas i kursen. Den nuvarande läraren (LA) har EA3 haft hela läsåret och tycker att läraren har varit uppmärksam i hans förkunskaper i kursen och mött honom på hans nivå. EA3 ger en återblick i A-kursen innan den togs över av skola A från kulturskolan. När kursen erbjöds av kulturskolan i A-kursen så hade EA3 haft fyra till fem olika lärare och detta har enligt honom gjort att hans kunskaper idag är på väldigt låg nivå. Varje gång en ny lärare övertog kursen fick klassen alltid starta om från början. Han ser idag att hans kunskaper i ämnet är på samma nivå som hos årskurs ett på skola A. Grunderna i musikläran har varit viktiga till EA3's musicerande men vill inte utgå från noter och regler som kan komma att förhindra hans improvisering och frihet till musiken. För hans del så ser han inte musikläran som något viktig eftersom han utgår från gehöret i sin musikutövning. Han förstår att det finns elever som inte har samma förutsättningar som han och då är musikläran ett bra alternativ att lära sig. EA3 tycker att kursen tar upp väldigt stor plats och önskar att en del av GeMu's lektionstid ska läggas över till andra ämnen som har en mer praktisk musicering. Han väntar fortfarande på sitt betyg i A-kursen som han påbörjade i årskurs ett.

I årskurs tre gavs EA3 och hans grupp ett prov i början av läsåret för att läraren skulle se deras nivå. Utifrån provets resultat anpassade LA undervisningen efter gruppen. EA3 tycker att detta tillvägagångssätt gav honom en chans till att uppnå målen. På grund av hur det var innan EA3 hade den nuvarande läraren (LA) så var det viktigt att gruppen fick avsluta A-kursen och då fanns det ingen möjlighet med elevinflytande i kursens utformning.

EB3

EB3 ser GeMu som en bra och innehållsrik kurs där man som elev får ta del av nödvändig kunskap. Det har varit mycket fokusering i A-kursens undervisning kring notläran. EB3 tycker sig ha grundläggande kunskaper i det eftersom han tidigare som elev på kulturskolan har tagit del av detta. Ibland upplever han en återupprepning i kursen av det han redan kan, men förstår att läraren måste ta hänsyn även till andra elever som har liten eller ingen alls förkunskap i notlära. EB3 tycker definitivt att gehörs- och musiklära är viktiga ämnen. Bra kunskaper i båda förbereder musikern i sitt utövande men lyfter fram gehöret som den viktigaste av dem båda.

De gånger som EB3 och gruppen hade möjlighet att påverka kurserna A och B's innehåll samt utformning var under perioder när gruppen skulle välja och spela låtar. I övrigt så har läraren (LB) stått för planering av innehåll och arbetsmetod.

Attityd

- Eftersom EA3 utgår från sitt gehör vid musikutövning anser han därför att kunskap i musiklära inte är av betydelse. I sitt musicerande vill han inte utgå från noter och regler som kan hämma hans förhållande till det. I övrigt tycker han att kursen överlag tar för stort utrymme i schemat. Den nuvarande läraren i kursen på skola A har tagit hans perspektiv och låtit honom utvecklas i egen takt, men dessförinnan har flera vikarier kommit och gått när kursen tillhandahölls av kulturskolan. När ny vikarie tillträdde började kursen alltid om från början.

- EB3 anser att kursen är bra, innehållsrik och viktig men lyfter fram gehöret som det viktigaste. Ibland upplever han upprepning i kursen p.g.a. av hans tidigare förkunskaper från kulturskoletiden. Detta har EB3 förståelse för eftersom läraren måste ta hänsyn till de eleverna med mindre kunskaper.

Inflytande

- P.g.a. klassens kunskaper så har EA3 och hans klass inte haft möjlighet till inflytande. Den nuvarande läraren var mån att A-kursen skulle avslutas och då fanns det inte utrymme att låta eleverna påverka.
- EB3 säger att läraren stod för planering och upplägg av A- och B-kursen, men möjlighet att påverka var i samband med vilka låtar som skulle användas vid musicerandet.

Närvarande arbetssätt, läro- och hjälpmedel i kursen (frågor 4-6)

EA3

Med hänsyn till omständigheterna, har arbetssättet varit så bra som det kan vara tycker EA3. Personligen tycker han sig äntligen fått en rättvis chans i årskurs tre. Han anser att läraren (LA) har utgått från relevanta böcker med bra innehåll som tar upp grundläggande nivå till mer avancerad nivå. I kursen har EA3 haft möjlighet att utgå från piano och sitt huvudinstrument som är gitarr. Han nämner även hemsidan musikteori.se (se bilaga 4) som är väldigt bra och har använts under lektionstid och i hemmet. Skola A tillhandahåller en egen datasal som elever på estetiska programmen har möjlighet att använda. EA3 beskriver hemsidan som har en egen rätningsfunktion och många övningsexempel i både gehörs- och musikleära.

EB3

Arbetssättet i A- och B-kurserna har skett med läxförhör och provtillfällen. Det förstnämnda har fungerat som mindre avstämning under kursens gång medan provtillfällen har agerat som avslutning av olika delmoment eller för hela kursen. Musikens nycklar är en bok som han har tilldelats och tycker att den är både bra och lättförståelig. Pianot har använts mest av EB3 i kurserna men att datorer inte användes först förrän i B-kursen. Han hade gärna sett att den möjligheten fanns under A-kursen men att datoranvändningen skedde endast när läraren (LB) hade genomgång i undervisningen. EB3 känner till de ämnesrelaterade hemsidor och gehörsprogram i datasalen på skolan men har inte använt sig så mycket av det eftersom det skulle ske utanför lektionstid.

Arbetssätt

- EA3 ger inget ingående svar men säger att arbetssättet allmänt har varit så bra den kan vara och att med den nuvarande läraren har han fått en rättvis chans i kursen.
- Under kurserna A och B har EB3 haft läxor och prov.

Läromedel

- EA3 tycker att böckerna och hemsidan musikteori.se har varit relevanta i kursen.
- Musikens nycklar har varit en obligatorisk kursbok säger EB3. Relevanta hemsidor och datorstött gehörsprogram har tillhandahållits på skolan men inte använts av EB3.

Hjälpmedel

- EA3 nämner tillgång till en datasal uteslutande för esteter på skolan.
- EB3 nämner skolans datasal och piano varav det sistnämnda har bara brukats i kursen.

Användning av gehör och musicklära i vardagen (frågor 7-8)

EA3

På fritiden används geho­rsövningar genom att lyssna på musik säger EA3. Gitarren är alltid i bruk om låtar som lyssnas ska läras in, dvs. plankning av låtar genom lyssning. Vid dokumentation används inte notskrift utan ackordbeteckningar och gitarrtabulaturer som skrivs ned på papper. Ett annat sätt säger EA3 om man inte ska plankna en låt så går han in på Internetsidan som ultimate-guitar.com (se bilaga 4). På denna webbsida erbjuds flera tabulatur versioner av samma låt och han brukar jämföra versionerna med att lyssna på originallåten för att hitta den version som närmast är eller liknar originalet.

När EA3 träffar sitt band för repetition sker inläring av nya låtar antingen via gehör eller antecknade ackordbeteckningar på papper. Inlärningsprocessen sker genom att bandmedlemmarna inklusive honom själv spelar och prövar sig fram vid komponering av musik. Det är genom lyssning som de avgör vad som ska bli en del av en ny låt.

EB3

På fritiden övar EB3 geho­rs- och musicklära men det sker i samband med att han musicerar på sitt huvudinstrument. Han lyfter fram geho­ret före det teoretiska, dvs. musickläran, i sitt övande. Vid dokumentation så använder han sig mest av ackordbeteckningar till sitt huvudinstrument. De kunskaper som EB3 anser sig ha för närvarande i geho­rs- och musicklära känner han sig förbered i möten med andra musiker.

Gehör och musicklära i vardagen

- EA3 använder gitarren och sitt gehör vid inläring och plankning av nya låtar. Nedskrivning av musik sker i form av ackordbeteckningar och gitarrtabulatur som i sin tur används i hans musicerande. Om inte plankning sker så besöker EA3 hemsidan ultimateguitar.com som erbjuder tabulaturskrift av låtar.
- Gehör och musikteoretiska begrepp används i samband med EB3's övande på pianot men utgår mestadels från geho­ret. Vid dokumentering av musik sker det i form av ackordbeteckningar.

6.2.4 Intervjuer med gamla elever

Här redovisas två elever som gick ut på A skolans musikestetiska program 2006.

Underrubriken nedan omfattar de frågor som har använts i intervjun som kan läsas i bilaga tre.

GE1 är en man i 20 års ålder och är musiker på fritiden. Huvudinstrumentet är gitarr. Han arbetar för tillfället som musiklärarvikarie.

GE2 är en man i 20 års ålder och jobbar som musiker, musiklärare och instrumentjusterare. Huvudinstrument är elgitarr.

Reflektion på GeMu kursen i ett då-/nu perspektiv (frågor 1 – 10)

Gammal elev 1 (GE1)

Enligt GE1, oavsett den kunskap han hade med sig till GeMu kursen så gavs han en bra överblick i ämnets olika moment. Undervisningstakten var bra och lärarna gav en bred bild över de viktigaste delarna i ämnet. Vidare nämner GE1, om ambitionsnivån var hög hos eleverna så erbjöds de ytterligare förkovring som inte ingick i A kursen. Men det som han efterfrågade mer ifrån lärarna var större elevperspektiv i ämnet. Förutom detta saknade han inget annat och tillade vidare att så som kursen var utformad med sin insats och inläring, var det inte svårt att hänga med. GE1 betonar vikten av att elever också har ett eget ansvar i sin inläring. Han förstod redan tidigt nödvändigheten med kursen och vad den betydde för hans musicering. Enligt honom själv, anser han att musikteorin kanske inte är ett måste när man arbetar som musiker, men förstår användbarheten med det. Men utifrån sitt eget musicerande idag, ser GE1 nödvändigheten av musiklärans olika funktioner.

Som gitarrist, använder han sig mestadels av ackordbenämningar och tabulaturskrift eftersom det ligger mer nära tillhands än noter. Idag ångrar han sig lite att inte ha varit tillräckligt intresserad av själva notskriften under gymnasietiden. I dagens möte med andra musiker samtalar han vidare hur man måste anpassa sig till andras förutsättningar i ämnet. Det som han nämner är plankningar (ta ut melodier, låtar, former med gehör) som skrivs ned och musicering med noter. Idag anser GE1 att han känner sig ”så pass förbered så att jag ändå klarar mig” i de flesta situationer med andra musiker. Men han tillägger att han hade kunnat utnyttja mer av det som fanns tillgängligt i undervisningen, både på gymnasiet och på folkhögskola. Vidare nämner han att gehörs- och musiklära används vid lyssning av musik som blir ibland analyserande där han försöker höra intervaller mellan tonerna, höra vilka skalor och ackord som används i låtar. Detta i sin tur kan omvandlas i teoretiska aspekter som ger honom ett förhållningssätt i sitt musicerande.

Mestadels jobbar han med gehör som tillvägagångssätt och därefter omvandlas det uppfattade till teori med hjälp av oftast gitarren. I sin musiklärarroll använder han sig mer av det skrivna i förberedande syfte när han har sina elever. Han återgår till tiden på gymnasiet och berättar att han där utgick utifrån sitt instrument som var gitarr. Han kunde enklare förhålla sig till ämnets olika moment om han utgick från gitarrhalsen. Idag är gitarren fortfarande hans främsta hjälpmedel, men tar till hjälp av en datorstött tabulatur program vid namn Guitar Pro (se bilaga 4) vid nedskrivning av låtidéer. Som avslutning på intervjun säger GE1 att han så länge får syssla med musik så spelar det inte någon roll i hur det gestaltas, men att han har planer för framtida skolning på musiklärarprogrammet.

Gammal elev 2 (GE2)

Under gymnasietiden uppfattades ämnet som spännande genom möjligheten att ta del av musikens språk. Även hans relation till ämnet var någonting nytt. Ämnets olika kombinationer öppnade upp sinnet och gav honom en ny betydelse av vad musik var för något. Det som var mindre bra, enligt GE2, var när han var ett oskrivet blad i ämnet så fanns det inga förutsättningar att omsätta det praktiska till det teoretiska. Han förstod syftet med ämnets applicerbarhet i den musik han var bekant med, men lärarinnan utgick inte utifrån hans perspektiv. Nu i efterhand så önskar GE2 att lärarinnan hade gett ett tydligare samband till elevernas musik. Han tillägger att han saknade en högre nivå i den teoretiska delen och nämner elevengagemanget i klassen som möjlig orsak till lärarens omvärdering av kursens uppnåendemål. Den andra orsaken som också kan ha varit möjligt enligt honom, var kursens förbestämt låga nivå. Idag ser han tillbaka på kursen och anser att den musikteoretiska delen inte förberedde honom tillräckligt. GE2 påpekar återigen i samtalet att GeMu kursen skulle ha varit ”striktare, verkligen gå på djupet”. Han tycker att man fick en liten start i ämnet och därefter som han uttrycker det ”försöker gro vidare på det själv”. Trots intresse och engagemang från hans sida i ämnet, såg han sig inte redo för musikhögskolans nivå efter avslutad gymnasieutbildning. Den musikteoretiska grund som lades under gymnasietiden samt intresset har enligt GE2, gett honom kunskap om hur det teoretiska och det praktiska utövandet i musik sammanlänkas. Denna länk anser han vara av betydelse för att få en bra helhet som musiker.

I sin nuvarande roll som musiklärare vill han nå sina elever på ett pedagogiskt sätt där det viktigaste för honom är att inta elevperspektiv. Vidare betonas, att för honom är det viktigt att skynda långsamt för elevernas förståelse av det som komma skall i undervisningen. Utifrån sitt eget musicerande, svarar GE2 att han är mer en gehörsbaserad musiker. Han anser att gehöret är med redan från födseln och att det enligt honom är förknippat med själen, medan musikteori är något som studeras in och ger förklaring till det uppfattade. I sitt skapande utgår han alltid ifrån vad som låter rätt och inte vad som ser korrekt ut i det skrivna. I sitt skapande utgår han oftast från rösten och gitarren, men när det ska dokumenteras använder han sig av ett datorstött tabulatur program vid namn Guitar Pro (se bilaga 4). Han förklarar vidare hur detta avlastar hans hjärna vid skapande och vidlyfter betydelsen samt möjligheterna med tabulatur programmet. Med hjälp av Guitar Pro kan han spela in olika delar av exempelvis en låt. Det gör att han inte behöver föreställa sig delarna i huvudet genom minne eller noter. Programmet har uppspelningsmöjlighet av det dokumenterade som gör att GE2 kan koncentrera sig på nya idéer som laboreras mot det redan inspelade. Detta arbetsätt, enligt honom själv, passar utmärkt eftersom han inte är lika duktig på noter som på gehör. GE2 avslutar intervjun med en längre filosofisk mening som jag tycker är värd ett citat: ”... jag är musiker dygnet runt... jag är musiker till fullo det är inget jag kan ändra på...”.

Bra/dåligt i kursen

- Det som var positivt med kursen, enligt GE1, var att han som elev fick bra överblick i kursens olika moment och med bra undervisningstakt. Om han visade ambitioner av att vilja lära sig mer erbjöds GE1 ytterligare förkovring som låg utanför den förväntade kunskapsramen i A-kursen.
- De praktiska och de teoretiska momenten har givit GE2 kunskap om hur delarna är sammanlänkade som är av betydelse för honom som musiker.

Frånvaro i kursens innehåll

- Det som saknades, enligt GE1, var att han önskade mer elevperspektiv av lärarna.
- Det som GE2 saknade i kursen var ett tydligare samband mellan kursens innehåll och elevernas musik. I efterhand saknade han också en högre nivå på den teoretiska delen i kursen och detta i sin tur anser han, trots intresse, förberedde honom inte tillräckligt för vidare musikstudier.

Uppfattningen av kursen

- GE1 förstod när det begav sig vad syftet med kursen var och att han idag förstår som musiker betydelsen av musikleära i sitt eget utövande.
- GE2 uppfattade kursen som spännande och att de olika kombinationerna gav en ny och djupare betydelse av vad musik var för något.

GeMu kunskap i relation till nuvarande verksamhetsområdet

- Som musiker använder GE1 mestadels ackordbenämningar och tabulaturskrift men ångrar idag att mer tid inte lades på notläran under gymnasietiden, då han idag emellanåt måste använda noter vid möten med andra musiker. Med den kunskap han har i GeMu anser han sig vara så pass förberedd att klara av de musikaliska möten som har varit hittills. Som musikleärare, använder GE1 musikteori i förberedande syfte när han har sina elever.
- Som musikleärare, försöker GE2 vara lyhörd och inta elevperspektivet. Som musiker och kompositör utgår GE2 mer från ett gehörsbaserat utövande och skapande p.g.a. att det måste låta rätt före det ser korrekt ut på papperet.

Tillvägagångssätt

- GE1 använder gehöret, gitarren och dataprogrammet Guitar Pro vid plankningar och analysering av musik. Guitar Pro används vid nedskrivning av låtidéer.
- Förutom gitarr och röst använder GE2 även Guitar Pro för inspelning av låtar. Programmet ger honom en laborativt arbetssätt där han prövar nya idéer till det redan inspelade.

Reflektion över verksamhetsområdet

- Så länge musiken är närvarande i GE1's liv så spelar det ingen roll i vilken skepnad den kommer i.
- Musik är det enda GE2 kan och önskar att det förblir närvarande i hans liv.

7. Diskussion

7.1 Resultat i förhållande av tidigare forskning

Hur ser den närvarande GeMu undervisningen ut, med hänsyn till läromedel, hjälpmedel och arbetsätt?

Utifrån lärarnas svar upplever jag att de båda har kännedom om sina elevers olika förutsättningar och att dem försöker skapa en tillfredställande kurs. Elever erbjuds olika läromedel, hjälpmedel och arbetsätt i deras lärande i kursen. Genom individuella och gemensamma arbetsformer ges de möjlighet att arbeta i egen takt, men även att vara del i en gruppverksamhet under lektionstid. Båda lärarna erbjuder eleverna flera sätt att förhålla sig i kursens olika moment dels genom deras huvudinstrument, men också genom andra hjälpmedel som dator eller ett ytterligare instrument. Av de bestämda läromedel, som finns tillgängliga på skolorna, ges eleverna möjlighet att med samma övningar arbeta mot gemensamma mål. Utifrån båda lärarnas ramar och planering ges eleverna en liten möjlighet att påverka kursens innehåll om möjligheter finns. Min uppfattning är, utifrån lärarnas svar, angående tillhandahållningen av läromedel, hjälpmedel och arbetsformer i undervisningen, på de berörda skolorna, att eleverna har tillgång till många variationer, metoder och flera sinnen som de kan använda sig av i sitt lärande i kursen. Jag håller med Lpf 94's "Riktlinjer för lärarna" att undervisningen bör ske i olika kunskapsformer där elevernas olika förutsättningar inte tillåter endast ett sätt att lära ut. Därför bör praktiska och teoretiska moment alterneras i undervisningen. Vidare skall lärarna rikta uppmärksamhet och ta hänsyn till elevernas olika förutsättningar, behov, erfarenheter och tankeförmåga i gehörs- och musicklära (Lpf 94, s 11-14).

I undervisningen anser jag att elever bör ha möjlighet att med flera sinnen bearbeta kunskapssökandet genom de olika formerna och metoderna. Gardners teori (referat i Lovdal, 2007) visar på att om potential ges eleverna till utvecklande av de olika sinnena så skapas möjligheter till djupare medvetande. Även Lilliestam (1995) ger sin förklaring kring de fyra sätten att minnas musik som de enda tillvägagångssätten för gehörsmusiker, men att sätten också kan användas vid noterad musik (s 49).

Kursens karaktär och uppbyggnad i musikestetiska programmets kursplan (Gy2000:05) anser jag vara otillräckligt detaljerad för de musikteoretiska begreppen. Jag har inte fått ta del av de berörda skolornas lokala kursplan i "Gehörs- och musicklära". Varken lärarna eller skolornas hemsida har hänvisat till någon kursplan i ämnet. Avsaknaden av lokal kursplan väcker en undran om hur eleverna får ta del av kursens syfte, mål och bedömning.

De tre lärandeteorier som omnämns i teori kapitlet kan skönjas i intervju svaren från lärarna men inte hur mycket de själva tillämpar eller vilken lärandeteori som tillämpas. Enligt Riis (2000) är det viktigt att människor har ett språk och ett sätt att kommunicera eftersom de är en del av ett samhälle och en kultur. Den sociokulturella inriktningens tillämpning i undervisningen gestaltas genom att eleverna tillhandahålls ett gemensamt musikspråk som de genom socialisering med andra musiker kan göra sig förstådda och vara en del av en gemenskap. Frågan är också vilket musikspråk som skall användas med hänsyn till att inget specifikt musikspråk eller musikskrift omnämns i kursplanen? Eftersom notskriften, enligt

Lilliestam (1995, s 3), har en självklar plats och grundläggande roll i den västerländska musikkulturen så blir den därmed också normerande. Men detta är enligt Lilliestam, som jag håller med om, inte en självklarhet för musikelever som är självlärda eller spelar på gehör.

Som individer ska elever uppmuntras och stöttas av sina lärare i deras självständiga arbete under skoltid. Detta menar Riis (2000) stärker individens egen tillit genom personligt ansvar för sin skolgång. Båda lärarna, enligt deras utsago, ger eleverna möjlighet till individuella arbetsmoment i undervisningen och detta kan härledas till det konstruktivistiska sättet. Båda lärarna ger intryck av att de är måna om, trots stora klasser, att möta varje elevs förutsättningar i deras lärande. Hur bra det fenomenografiska mötet i praktiken sker kan inte utläsas av respondenternas svar. Den ende som ger ett tydligt svar är EA1 som tycker att hans lärare, som inte medverkar i undersökningsgruppen, har misslyckats att ta den lärandes perspektiv. Konsekvenserna av detta har gjort EA1 negativt inställd till kursen. För att kunna tillämpa det fenomenografiska lärandet till fullo måste läraren, enligt Claesson (2002), känna till variationen av elevers perceptioner, men också att eleverna får ta del av varandras olika uppfattningar.

Enligt Claesson (2002) anser hon att en och samma lärare inte kan vara förtrogen med alla tre lärandeteorier, men att om lärare har "... tillgång till variationer av teorier om undervisning, är medvetna om variationens betydelse och dessutom, eventuellt med hjälp av en samtalspartner, kan urskilja de olika teorierna så förefaller det vara en gynnsam utgångspunkt för undervisning..."(s 117). Jag anser att lärare oavsett vilken lärandeteori som de använder, måste de vara väl införstådda i alla elevers tillvägagångssätt, förutsättningar och bakgrund i deras kunskapsökande och utveckling. Detta behövs för att skapa en positiv relation samt meningsfull och god undervisning.

Hur resonerar eleverna kring kursen "Gehörs- och musiklära"?

Eleverrespondenterna men också de gamla eleverna är eniga om kursens betydelse för deras musicering. Alla de inblandade vidlyfter gehöret som det viktigaste i kursens innehåll och givit notläran minst uppmärksamhet. Trots musikintresset så finner jag det intressant att notläran som är musikens mest utvecklade skriftspråk, inte ges någon större betydelse. Det som eleverna mest använder sig i form av musikskrift är tabulatursystem och ackordbenämningar. Detta kan förvisso förklaras med att alla eleverna, utifrån deras svar, håller på med mer gehörsbaserad musiktradition där populärmusik ingår. I deras musicerande, överlag, används noter sällan eller inte alls vid möte med andra musiker. EB3 är den ende eleven som har gått på kulturskolan och kunnat noter innan gymnasiet. Trots detta använder han sig sällan av notsystemet. Enligt EA3, anser han att noter och musiklära hindrar honom i hans improvisering och frihet till spelandet. Men han svarar också att grunderna i musikläran har varit viktiga i hans musicerande. Är detta relaterat till vilken sorts musikstil som utövas eller är det anhängaren och traditionen som spelar roll i val av skriftliga inlärnings- och utövningsmetoder vid musik? Eller har det att göra med skolans misslyckande att förmedla kursens innehåll till eleverna? Vad det gäller de gamla eleverna så är de själva verksamma musiker och exponeras emellanåt för noter i möte med andra musiker. De är medvetna om deras begränsade notläsningskunskaper men de tror inte att det har hindrat dem vid musicering. De lyfter istället fram betydelsen av att kunna notsystemet mer ingående vid sökande till högre musikutbildning.

Notsystemet är normen inom den västerländska konstmusiken, dvs. den klassiska musiken, medan inom den gehörsbaserade musiken kompletteras andra skriftsystem utöver

notsystemet. Här återfinns det som kallas för tabulatursystem som är en blandning av notvärden eller sifferbenämningar på fingrar, som återges i visuella diagram av exempelvis gitarrhalsens band och strängar. Ingenstans i kursplanen för GeMu nämns notsystem eller något annat skriftsystem utan enbart paketet musikteoretiska begrepp. Gehöret som finns angivet har därmed sin givna plats, men notläran som ingår i musikteoretiska begrepp omnämns överhuvudtaget inte i kursens styrdokument. Är det givet med att notskriften inte behöver omnämnas eftersom den har en historisk självklar plats i musiksammanhang?

Båda lärarna ser gehörs- och musikläran som likvärdiga kunskaper och att de försöker förmedla detta till sina elever att ha samma utgångspunkt. LA försöker, i sin undervisning, skapa ett enhetligt musikspråk av praktisk och teoretisk karaktär som eleverna kan ha användning för i deras utövning av och resonering till musiken. LB säger att det finns tre olika sorters musikelever i GeMu grupperna, de självlärda som har bättre förkunskaper i gehör än i notkännedom medan elever som har gått på kulturskolan är det tvärtom. Den tredje sortens elever är en kombination av de två förstnämnda och att de har bra förkunskaper i både gehör och notlära. De två förstnämnda sorterna tycker LB att han ser en nyttig interaktion under lektionstid mellan de självlärda och de mer notbundna eleverna. De tar intryck av varandras kunskaper i det dem själva brister i. Detta tycker LB ger nya vägar i deras eget musicerande.

Hur förbereds eleverna i kursen utifrån informations- och kommunikationsteknik inom framtida verksamhetsområde?

I den nuvarande GeMu undervisningen ges eleverna möjlighet att under och efter skoltid arbeta med IKT. I resultat av elevernas svar efterfrågar EA1 och EB3 att dataanvändning bör integreras mer under de lärarledda lektionerna. Det nya lärande momentet IKT, är relevant i elevernas verksamhetsområde och samhällsutvecklingen. Jag håller med Folkesson m fl. (2004) att dagens elever möter en komplex verklighet där informationsflödet är stort, och att de bör förberedas för dagens samhälls- och yrkesutveckling som ställer nya krav. Kunskaper i IKT accentueras även i det estetiska programmets program mål där skolans ansvar är att alla elever skall efter fullföljd utbildning kunna använda sig av informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet.

Efter att jag har besökt de hemsidor och tittat närmare på de program som nämns av respondenterna upplever jag personligen att de erbjuder en annorlunda inläring. Genom datoranvändning sammanställs flera funktioner i en paketlösning som jag finner tillfredställande. Det som menas från min sida är att allt är samlat på en plats men också att helhetssyn, sammanhang och laboration under arbetsprocessen är gynnsam. Gårdare (1992) anser att datorstödd musikundervisning underlättar inlärningsprocessen. Detta skapar nya tillvägagångssätt i elevernas kunskapssökande, skapande och bearbetning av musik. Om man ska jämföra denna arbetsmetod med att enbart arbeta konventionellt, dvs. användning av böcker, stenciler, instrument, cd spelare, penna och papper i inläring, då är datoranvändningen, bl. a. mer att föredra ur en bekvämlighetsaspekt. Båda arbetssätten, dvs. IKT (dator) och den konventionella metoden, är bekanta för eleverna och den växelverkan som sker mellan dessa ger variation i kunskapssökandet.

7.3 Förslag till fortsatt forskning

Eftersom bara två skolor deltog i undersökningen är det svårt att generalisera om arbetets resultat är utspritt bland andra skolor. Hur kan kursen överlag finna sin plats bland de mer populära praktiska ämnena? Här är lärarna i åtanke eftersom deras svar på önskan om hur de skulle vilja att kursen helst skall se ut, så har de båda visioner som ser annorlunda ut gentemot dagens kurs. Med hänsyn till elevrespondenterna svar, finns det grund för vidare undersökning om hur attityden hos notbundna och återigen självlärda musikelever ser på kursen "Gehörs- och musiklära". Är det deras val av musikstil eller musikmiljö som påverkar vad som väljs ut och tillämpas från kursens utbud? Eller har syftet gått förlorat från lärare till elev?

7.4 Avslutande ord

Musikestetiska programmet är en studieförberedande utbildning och elever som väljer att fortsätta på högre musikutbildning kommer utan tvekan att krävas att ha bra kännedom i gehör, musiklära och noter. Anledning till att jag lägger tonvikten på notläran är utifrån elevrespondenternas förhållningssätt till det. Självlärt behöver man inte kunna noter om man som musiker väljer att enbart spela med likasinnade, men programmet är en studieförberedande utbildning. Det finns enligt mig, bara fördelar att inneha även denna kunskap. Musiker med gott gehör och god notkännedom klarar av fler situationer, men får också fler musikaliska möjligheter än musiker som saknar eller brister i ett utav områdena.

I det svenska språket använder vi oss av både muntlig och skriftlig språktradition i möte med andra människor. I musikens värld är det likadant men inte självklart att alla använder båda delarna. För att knyta an till varför jag över huvudtaget valde att undersöka detta, ligger Vfu perioden på skola A till grund. Det som observerades under Vfu'n är inte bara isolerat till GeMu kursen. De elever som hade bristande kunskaper i gehör, musiklära eller både och, märkte jag en tydlighet hur bristerna påverkade deras delaktighet i andra praktiska ämnen, så som ensemblespel eller scenisk musikprojekt.

- Elever som hade bristande kunskaper i notläsning märkte jag att de under ensemblespel förlitade sig på andra musiker när mer komplicerade rytmer spelades. Även om de hade sina notpapper framför sig att läsa, så sneglade dem alltid på andra när de svåra rytmiska passagera skulle spelas. Deras tillvägagångssätt gjorde att de oftast kom efter den angivna synkoperingen (markering). Detta i sin tur resulterade i avbrott i spelande, dåligt samspel eller irritation hos andra som gjorde sin del korrekt.
- Vid några andra tillfällen under ensemblespel uppmärksammade jag några elever som befann sig några takter efter i förhållande till de övriga i gruppen. De var inte medvetna om detta, antingen p.g.a. ointresse eller svårigheter att tyda gehörsmässigt var de befann sig i förhållande till de andra.
- Ytterligare fanns det tillfällen när vissa elever inte vågade spela ut på mer friare partier där deras personliga uttryck stod i fokus. Vad detta kunde bero på kan jag bara spekulera i, men detta har jag personligen stött på som musiklärare när elever eller andra medmusiker har känt sig obekväma i att agera i förgrunden när de oftast befinner sig i bakgrunden.

Under utbildningen så utsätts eleverna för rotation av olika musikgrupper. Detta gör att de antingen gläds för att spela med andra eller bävar för att vara den svaga länken i gruppen. Med den svaga länken syftar jag på brister i antingen gehör eller musicklära. Det jag vill säga åsyftas inte enbart på bristande kunskaper i musicklära eller notbundenhet utan även elever som är alltför notbundna och har otillräckliga kunskaper i gehörsbaserat uttryck.

Utifrån det didaktiska perspektivet, med hänsyn till undersökningen, anser jag att skolan bör ha en tydlig och tillgänglig lokal kursplan. Det musikestetiska programmets kursplan för GeMu ger en alltför liten detaljerad innehållsbeskrivning av vad som ingår i musickläran. Detta tillkortakommande anser jag inte vara något egentligt hinder för lärare att kunna erbjuda sina elever ett tydligt mål och syfte, men också att lärare måste förklara begreppen gehör- och musicklära. Vidare tycker jag att elever måste vara mer delaktiga om lärare vill se sina elever motiverade och att de har en mer positiv inställning till de mer musikteoretiska momenten. Men framförallt att eleverna ser sambandet mellan skolan och deras vardag. Som tidigare nämnt så tycker jag att Thomas Ziehe (enligt Sernhede, 2006) förklarar det på ett bra sätt, att skolan idag bör vara en plats där elever söker kunskap med samma intensitet och entusiasm som de har i deras egen kultur och vardag. Detta kan enbart ske om skolan tar sina elevers verklighet på allvar och gör de mer delaktiga i deras utbildning.

Som blivande musiklärare kommer arbetets resultat finnas med mig den dagen jag presenterar mig som deras musiklärare. För min del kommer jag att jobba vidare med detta i form av aktionsforskning under en längre period som förhoppningsvis kommer att ge mig ett mer utförligare svar. Vad jag syftar med aktionsforskning är att jag har med avsikt att låta min egen musikundervisning bli föremål för min egen undersökning/granskning huruvida jag som lärare möter mina musikelever med hänsyn till kursplan, mitt ansvar och elevers förutsättningar, musikkultur och bakgrund. Granskning av min egen musikundervisning torde ge möjligheter att mina lektioner och jag som lärare förbättras och utvecklas för att bättre nå mina musikelever.

8. Källförteckning

Litteratur:

Dysthe, O. (Red.) (2003). *Dialog, samspel och lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Folkesson, L., Lendahls Rosendahls, B., Längsjö, E., & Rönnerman, K. (2004). *Perspektiv på skolutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Gardner, H. (1994). *De sju intelligenserna* (tredje upplagan). Jönköping: Brain Books AB.

Hähnel, B. Sandberg, R. & Ödman, P.J. (Red.) (1996). *Skola Musik Förändring – En debattbok om den nya Läroplanen Lpo 94 och kursplan i musik*. Stockholm: KMH

Johansson, B. & Svedner, P.O. (2006). *Examensarbete i lärarutbildning – Undersökningsmetoder och språklig utformning* (4:e upplagan). Uppsala: Kunskapsföretag

Lilliestam, L. (1995). *GEHÖRSMUSIK – Blues, rock och muntlig trädning*. Göteborg: Akademiförlaget AB

Lindh, J. (1997). *Datorstödd undervisning i skolan* (andra upplagan). Lund: Studentlitteratur.

Lundgren, U.P. (2006). *UTTRYCK, INTRYCK, AVTRYCK – lärande, estetiska uttrycksformer och forskning*. I O. Sernhede (Red.), *Skolan och populärkulturen* (11-18). Stockholm: Vetenskapsrådet

Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.

Pedersen, J. (1998). *Informationstekniken i skolan – En forskningsöversikt*. Stockholm: Liber.

Persson, M. (Red.) (2000). *Populärkulturen och skolan*. Lund: Studentlitteratur.

Riis, U. (Red.) (2000). *IT i skolan mellan vision och praktik- en forskningsöversikt*. Kalmar: Liber.

Roth, L. (1992). *Från Kritätare till Samplare- En debattbok om musiken i skolan*. I S. Gårdare (Red.), *Från svartvita världar till multimediala miljöer* (s 33-40). Eskilstuna: Sveriges Utbildningsradio och Svenska Rikskonsertor.

Sohlmans lexikon, band 1. (1975). Stockholm: Sohlmans förlag.

Sohlmans lexikon, band 2. (1975). Stockholm: Sohlmans förlag.

Sohlmans lexikon, band 3. (1976). Stockholm: Sohlmans förlag.

Sohlmans lexikon, band 4. (1977). Stockholm: Sohlmans förlag.

Sohlmans lexikon, band 5. (1979). Stockholm: Sohlmans förlag.

Strandberg, T. (2007). *Varde ljud! Om skapande i skolans musikundervisning efter 1945.* Umeå: Umeå universitet.

Säljö, R. (2000). *Lärande i praktiken – Ett sociokulturellt perspektiv.* Stockholm: Prisma.

Säljö, R. & Linderoth, J. (2002). *Utmaningar och frestelser – it och skolans lärkultur.* Stockholm: Prisma.

Utbildningsdepartementet. (1994). *Läroplan för de frivilliga skolformerna, Lpf 94.* (SKOLSF 2006:24). Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Rapporter:

Furmark, S-G. (2007). Upplevelsebaserat lärande.

Hämtat 4 maj 2008, från

<http://www.resurs.folkbildning.net/object/239299/objectitem.htm>

Myndighet för skolutveckling. (2003). Strategi för IT i skolan.

Hämtat 4 maj 2008, från

http://www.skolutveckling.se/digitalAssets/155302_ITiskolanstrategi_2003.pdf

Skolverket. (1994). Styrdokument för Estetiska program. GY 2000:05.

Hämtat 4 maj 2008, från

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0405&infotyp=15&skolform=21&id=5&extraId=0>

9. Bilagor

Bilaga 1

Läraryrfrågor

1. Vilka läromedel och hjälpmedel använder du i undervisningen?
2. Hur bedriver du undervisningen i ämnena? (teoretiskt, praktiskt, laborativt)
3. Är elever delaktiga i planeringen av innehåll och arbetsmetoder i kursen?
4. Hur uppfattar du kunskapsnivån hos eleverna i kursen?
5. Hur uppfattar du elevers attityder gentemot GeMu kursen?
6. Hur ser elevintresset ut i B kursen, som är valbar?
7. Är du bekant med andra hjälpmedel för gehör och musikleära som inte används i din undervisning?
8. I Estetiska programmet styrdokument nämns det att skolans ansvar är, att elever skall efter fullföljd utbildning kunna använda informations- och kommunikationsteknik inom verksamhetsområdet, hur tillämpar du som lärare detta i GeMu-kursen?
9. För framtida undervisning i GeMu kursen, vad har du för planer/önskan?
10. Om vi bortser från din lärarroll och skolan en stund och pratar om din musicerande roll, hur arbetar du själv med det som ingår i GeMu kursen:
Utifrån metod?, Vilka hjälpmedel?, Vid dokumentering?, Vid arrangering?, Vid utveckling?
11. Vill du tillägga något?

Inledningsfrågor till lärare innan intervjun

- Utbildningsort
- Examens år
- År på programmet
- Ålder
- Kön
- Aktiv musiker eller ej

Elevfrågor till årskurs ett och tre

1. Hur upplever du gehör och musikleära lektionerna? (Bra och dåligt)
2. Tycker du att de är viktiga ämnen?
3. Är du som elev delaktig i planering av GeMu kursens innehåll och arbetsmetod?
4. Vad tycker du om arbetssättet i kursen?
5. Vad tycker du om läromedlen i kursen?
6. Vad tycker du om hjälpmedlen i kursen?
7. Hur går du tillväga när du övar på gehör och musikleära efter skoltid?
(metod?, hjälpmedel?, dokumentering?, arrangering?, utveckling?)
8. Hur använder du kunskapen i dessa ämnen när du musicerar med andra musiker?
9. Vill du tillägga något?

Inledningsfrågor till eleverna innan intervjun.

- Huvudinstrument
- Kön

Frågor till gamla elever

1. När du tänker tillbaka på gehör och musiklektionerna under din tid på gymnasiet, vad var bra respektive dåligt?
2. Saknade du något i kursen när du i efterhand tänker tillbaka?
3. Hur uppfattade du dessa ämnen när du tänker tillbaka?
4. Det du lärde dig i gehör och musiklektionerna under gymnasiet, vad har du med dig av den kunskapen i ditt nuvarande musicerande?
5. Känner du dig förberedd med gehör och musiklektionerna i ditt verksamhetsområde?
6. Det du lärde dig då har det varit relevant i ditt nuvarande musicerande?
7. Hur går du tillväga när du arbetar med gehör och musiklektionerna idag?
8. Hur går du tillväga när du arbetar med gehör och musiklektionerna vid: notläsning? musikteori? ackordlära? komponering? arrangering? utveckling?
9. Hur dokumenterar du arbetsmaterial som du använder i ditt musicerande?
10. När du musicerar idag, funderar du över hur ditt verksamhetsområde ser ut?

Inledningsfrågor till gamla elever innan intervjun

- Examensår
- Nuvarande ålder
- Kön
- Verksamhetsområde
- Instrument

Digitala läro- och hjälpmedel som har angivits av respondenter

I denna bilaga kommer presentationer av de ämnesrelaterade hemsidor och program som angivits av respondenterna beskrivas mer ingående. Upplägg, struktur och funktion kommer att lyftas fram i beskrivningen. Jag väljer att inte ta med de läromedel i fysiskt bokformat för att det är redan en beprövad metod som är bekant för många. Jag vill lyfta fram de nya digitala sätten att förhålla sig i sin inläring. Utanför skoltid använder sig lärarrespondenterna av digitala hjälpmedel som inte används i skolan och därför väljer jag att inte lyfta fram dessa här.

www.musikteori.se

Denna kostnadsfria hemsida vänder sig till elever på högstadiet och gymnasiet och kan ses som ett digitalt läromedel för gehörs- och musikleära. Hemsidan vänder sig även till musikleärare som kan ta del av olika förslag till läxuppgifter och på gehörsövningar. Hemsidan har en **STARTSIDA** som tar upp allmän information, i länken **KAPITEL** behandlas musikleära, i tredje länken ges exempel på **GEHÖRSÖVNINGAR** och den sista länken heter **LÄXOR**. Alla sidor på hemsidan kan skrivas ut i pappersformat om en skrivare finns tillgänglig.

Länken **KAPITEL** innehåller tio stycken avsnitt som rör ämnets olika aspekter. Första kapitlet utgår från musikteorins grunder där besökare får information om notsystem, ton namn, förtecken och klaver. Andra kapitlet tar upp tonernas längd, dvs. notvärden i textform och bildform. I kapitel två finns exempel på noter, pauser, rytmer och taktart som kan upplevas genom auditiva och visuella exempel. I tredje kapitlets innehåll beskrivs takters och taktarters funktioner. Här förklaras vad puls är, hur indelning av pulsslag blir takter, vad taktart har för funktion och hur notvärden används i förhållande till vilken taktart som är bestämd. I detta kapitel kan man ta del av visuella exempel. I fjärde kapitlet ges visuella och auditiva exempel på durskalans funktion genom notsystem så som intervaller och skrift. Ytterligare ges förslag på övningar. I femte kapitel tas tonartens funktion upp där alla tonarter och parallella tonarter beskrivs i notskrift och genom pianotangenter. Det ges också visuella exempel på hur tonarternas förtecken, parallella tonarter och harmonisläktskap återges på kvintcirkeln som är ett hjälpmedelsdiagram. I det sjätte kapitlet tar man upp vad transponering innebär av tonarter, melodier och ackord. Även här ges visuella och auditiva exempel på transponering men även övningstips. I sjunde kapitlet presenteras mollskalor i notskrift, intervall- och funktionsanalys. Auditiva exempel ges för att knyta an till det bildspråket samt övningsförslag. I kapitel åtta tas det upp andra typer av skalor som kan användas. Exempel ges i notskrift och med pianoöverblick genom visuell form. I kapitel nio ges besökaren information av en låts uppbyggnad som kallas för form. Varje del i låten förklaras genom namn, placering och funktion. Lyssningsexemplen ger överblick på delar eller hela låten genom färgglada klossar som kan aktiveras med musknappen. I det tionde kapitlet tas intervallens betydelse upp. Intervall är att avstånd mellan två toner som kan beskrivas i sifferform eller genom funktionsanalys. Här ges även visuella och auditiva exempel på olika intervaller samt hur de förhåller sig på pianotangenter.

I länken **GEHÖRSÖVNINGAR** återfinns olika övningsrubriker med övningar i tre svårighetsnivåer. Till varje underrubrik som är till antalet fyra stycken, finns en informationssymbol som kan aktiveras för att ta del av hur övningen ska gå till. I rytmiskt ges 24 exempel på varje nivå där man kan lyssna efter den angivna rytmen. Vidare i nästa underrubrik finnes melodiskt som ger träning i melodi genom gehoersövningar. Här finns 24 auditiva och visuella exempel tillgängliga på varje svårighetsnivå. I nästa underrubrik hittar man intervallträning och besökaren får närmare sjuhundra exempel fördelade på tre svårighetsnivåer genom auditiva exempel. För att övaren skall se om svaret är korrekt kan symbolen (?) aktiveras för det rätta intervallet mellan de toner som spelas upp. I sista avsnitt finns fem korta pianostycken som lyssningsexempel där övaren har överblick på fem takter varav den första är utskriven med noter. Resten av takterna är blanka för ifyllning av den korrekta melodin genom lyssning. Symbolen (?) agerar som facit på de uteblivna takterna i notlinjerna.

I länken **LÄXOR** hittas två stycken underrubriker med intervallträning och korta stycken. I den förstnämnda underrubriken ges tolv stycken frågor i varje läxuppgift som är till antalet tre. Här får man fyra svarsalternativ i notskrift till de tolv frågorna i varje läxuppgift. Här kan man inte klicka sig fram till ett facit utan man bör ha ett instrument tillgängligt för att spela och hitta det korrekta intervallet om man inte är säker på sitt svar. Det korrekta svaret finns bland de fyra svarsalternativen som är angivna i notskrift.

www.musictheory.net

Denna kostnadsfria hemsida för gehoers- och musikleära är skapad av en amerikansk ingenjör vid namn Ricci Adams. Hemsidan finns översatt till flera språk däribland svenskan och är ett omfattande läromedel och hjälpmedel med många exempel på övning, träning och allmännyttiga hjälpmedel. Denna sida kan även laddas ner som ett dataprogram för användaren som inte önskar vara uppkopplad via Internet. Sidan erbjuder teknisk support för nedladdning och användning men också möjlighet att ta kontakt med upphovsmannen. Denna hemsida är alldeles för omfattande för djupare delgivning av innehållet men nedan kommer en mindre presentation av läxor, träning och allmännyttiga hjälpmedel.

I underrubriken läxor och träning får användaren ta del av notlära, ackordlära, skalor och intervaller m.m. Alla moment erbjuder visuella exempel och många utav de har inkluderat ett bildspel hur noter exempelvis hittar sin rätta plats i momentet. Ytterligare kan man ta del av ett mindre fönster med hörbara visuella pianotangenter som kan användas i övningarna. I underrubriken träning kan pianister, gitarrister och trumpetare öva genom visuella exempel som är relaterade till instrumenten. I den allmännyttiga underrubriken finns det tillgängligt att ta del av en ackordkalkylator med pianotangenter. Här ges en överblick på ackordsplacering, tonernas benämningar i musikspråk och funktionsanalys av tonarter och dess toner. I samma underrubrik kan man skraddarsy sitt eget notpapper för utskrift.

Earmaster (www.earmaster.com)

Detta licensierade gehoersprogram är skapat av den danske musikern Hans Jakobsen, år 1994. Programmets utseende och form har givetvis utvecklats sedan dess och i detta stycke kommer enbart programvarans senaste skepnad att tillskrivas. Earmaster har två olika utformningar av programmet, det ena är utvecklat för privatpersoner och det andra är utvecklat för skolan. En skolversion kostar 1299 kr (förpackning) eller för nedladdning är priset 69.95 euro. Ju mer licenser som inhandlas ges mängdrabatt. En licens innebär att programmet funkar bara i en

dator. Hemsidan erbjuder nedladdning och teknisk support av programvaran och kan bara användas i datorer med Microsofts operativsystem. Earmaster School finns i många olika språkversioner däribland svenskan. Genom detta program kan lärare och elever ta del av gehörs- och musicklärans olika aspekter. Lärare har bland annat möjlighet att skraddarsy egna övningar till sina elever men även följa elevernas utveckling genom lagring av deras arbete. Eleverna har möjlighet till ett användarnamn som sparar alla deras personliga arbeten, progression och som kan ses på ett statistiskt diagram. Programmet innehåller tolv olika övningsområden med totalt 651 lektioner som är fördelade på olika områden och musikstilar. Exempelen ges i auditiva och visuella former.

www.ultimate-guitar.com

Denna kostnadsfria engelskspråkiga hemsida erbjuder besökare att leta efter låtar i dess sökmotor. Här hittas enbart låtar i tabulaturform, med detta menas att låtarna är nedskrivna utifrån gitarrens och basens strängar och band (fretboard). På hemsidan kan man ta del av videolektioner för gitarr och bas, artiklar, forum och recensioner m.m. Låtarkivet som är enormt stort, är uppbyggt av privatpersoner och hemsidans personal. Det kan finnas exempelvis flera versioner och svårighetsnivåer av en låt, beroende på insändarens musikkunnande.

Guitar Pro (www.guitar-pro.com)

Detta licensierade tabulatur och notskrivningsprogram är skapat av ett franskt företag för gitarr, bas och banjo. Den senaste versionen kostar 59 euro och kan användas i både pc och mac datorer. Ytterligare funktioner i programmet är redigering, uppspelning, inspelning, stämning av instrument, ackorddiagram m.m. Företaget ger sina kunder tekniskt stöd via hemsidan om problem med programmet uppstår.

Kursplan i Gehörs och musiklära

Ämne: Musik

Kurs: Gehörs- och musiklära A

Kurskod: MU1203

Poäng: 100

Mål

Mål för kursen

Kursen skall ge grundläggande kunskaper om musikteoretiska begrepp för att göra det möjligt att kunna tillämpa kunskaperna i det egna musicerandet. Kursen skall även ge grundläggande kunskaper och övning i gehörslära, dvs. utveckla förmågan till inre hörande. Dessutom skall kursen uppöva förmågan att självständigt öva gehör.

Mål som eleverna skall ha uppnått efter avslutad kurs

Eleven skall

känna till vanliga musikteoretiska begrepp
kunna återge avlyssnad musik
kunna genom att lyssna uppfatta och återge musikens form och struktur
ha kunskap om hur gehör övas.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Eleven beskriver och exemplifierar vanliga musikteoretiska begrepp.
Eleven återger avlyssnad musik med enkel rytm, melodi, harmoni, form och struktur.
Eleven använder sina kunskaper om musiklära i sitt eget musicerande.
Eleven ger exempel på hur gehör övas.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Eleven redogör för musikaliska förlopp och sammanhang och återger dessa.
Eleven använder sina kunskaper i gehörsträning.

Kriterier för betyget Mycket väl godkänd

Eleven uppfattar gehörsmässigt och återger relativt komplicerade musikaliska sekvenser.
Eleven använder på ett personligt sätt sina kunskaper i eget musicerande

Tillståndsmall och information

Anhållan om tillstånd för att ert barn kan delta i en undersökning inom ramen för ett examensarbete vid lärarutbildningen vid Göteborgs universitet

Jag är student som utbildar mig till musiklärare vid Göteborgs Universitet. Jag skall nu skriva den avslutande uppgiften inom lärarutbildningen som är mitt examensarbete och som ger mig min lärarbehörighet. Arbetet motsvarar 10 veckors heltidsstudier och skall vara klart slutet av maj månad. Examensarbetets syfte är att se hur dagens gehör och musiklära (GeMu) på estetiska programmet möter dagens elever? De viktigaste frågorna jag behöver få svar på är:
Hur ser dagens GeMu undervisning ut, med hänsyn till läromedel, hjälpmedel och arbetssätt? Hur upplever eleverna kursen gehör och musiklära? Hur förbereds eleverna i dessa ämnen utifrån informations- och kommunikationsteknik inom framtida verksamhetsområde?

För att kunna besvara dessa frågor behöver jag samla in material genom intervju och observation med elever i en klass.

På er skola kommer undersökningen att genomföras under perioden _____. Jag vill med detta brev be er som vårdnadshavare om tillåtelse att ert barn deltar i den observation och intervjun som ingår i examensarbetet. Alla elever kommer att garanteras anonymitet. De skolor/enheter/klasser som finns med i undersökningen kommer inte att nämnas vid namn eller på annat sätt kunna vara möjliga att urskilja i undersökningen. I enlighet med de etiska regler som gäller är deltagandet helt frivilligt. Ert barn har rättigheten att intill den dag arbetet är publicerat, när som helst välja att avbryta deltagandet. Materialet behandlas strikt konfidentiellt och kommer inte att finnas tillgängligt för annan forskning eller bearbetning.

Vad jag behöver från er är att ni som elevens vårdnadshavare skriver under detta brev och så snart som möjligt skickar det med eleven tillbaka till skolan så att ansvarig lärare kan samla in svaret vid tillfälle. Sätt således ett kryss i den ruta som gäller för er del:

Som vårdnadshavare ger jag tillstånd att mitt barn deltar i undersökningen

Som vårdnadshavare ger jag inte tillstånd att mitt barn deltar i undersökningen

Datum .....

.....
vårdnadshavares underskrift/er

.....
elevens namn

Har ni ytterligare frågor ber jag er kontakta mig på nedanstående telefonnummer eller mailadress: 0703-303591 eller zrinko1@yahoo.com.

Med vänliga hälsningar

Zrinko Culjak

Handledare för examensarbetet är Toivo Burlin, doktorand, Göteborgs universitet, Musikvetenskapliga institutionen, 031-786 615
 Kursansvarig lärare är Jan Carle, docent, Göteborgs universitet, Sociologiska institutionen, 031-786 4792

